

42. Torstaina 2 päivänä huhtikuuta 1998

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

- 1) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1996 1646

Kertomus 4/1997 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 1/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Toinen käsittely

- 2) Hallituksen esitys laiksi yleisistä teistä annetun lain muuttamisesta 1672

Hallituksen esitys 240/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 1/1998 vp

- 3) Hallituksen esitys laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain 4 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 11/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 2/1998 vp

- 4) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain, osuuskuntalain 9 luvun, asunto-osakeyhtiölain 6 luvun, asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 8 luvun, avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 9 luvun ja säätiölain 11 §:n sekä kirjanpitolain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 8/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 5/1998 vp

Lähetekeskustelu

- 5) Lakialoite laiksi kalastuslain 6 a §:n muuttamisesta 1673

Lakialoite 10/1998 vp (Mikko Elo /sd ym.)

- 6) Lakialoite kansanedustajien palkkioita koskevaksi lainsäädännöksi 1675

Lakialoite 11/1998 vp (Mikko Elo /sd ym.)

Mietintöjen pöydällepano

- 7) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain muuttamisesta 1680

Hallituksen esitys 21/1998 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

”
Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho, Andersson J., Backman, Biaudet, Enestam, Filatov, Halonen, Helle, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Ihamäki, Jansson, Juhantalo, Kaarilahti, Kalliomäki, Karhunen, Karjula, Kemppainen, Kokkonen, Korhonen R., Kukkonen J., Liikkanen, Lipponen, Luhtanen, Markkula M., Mönkäre, Puisto, Rantanen, Rauramo, Rehula, Rosendahl, Siimes, Soininvaara, Suhola, Taina, Tiuri ja Viitamies.

”
Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Rauramo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden perusteella ed. Kaari-lahti, virkatehtävien perusteella edustajat Ene-stam ja Kalliomäki sekä muun syyn perusteella edustajat Aho, Biaudet, Hurskainen ja Soinin-vaara sekä

tästä ja huomista päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Halonen, Huttu-Juntunen, Jansson, Lipponen, Puisto ja Taina sekä muun syyn perusteella ed. Rantanen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1996

Ainoa käsittely
Kertomus 4/1997 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 1/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1 ja suhteita ulkovaltoihin koskevalta osalta ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3. Keskustelu suoritetaan ja päätös tehdään erikseen kummastakin mietinnöstä.

Esitellään kertomus perustuslakivaliokunnan mietinnössä valmistelevasti käsitellyltä osalta.

Keskustelu:

Ed. Itälä: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen kertomus vuodelta 96. Ulkoasiainvaliokunta on käsitellyt kertomuksen Suomen suhteita ulkovaltoihin koskevilta osilta, kun taas perustuslakivaliokunnan antama mietintö koskee hallituksen kertomusta muilta osin.

Käsittelin puheenvuorossani viime vuoden toukokuussa melko yksityiskohtaisesti hallituksen kertomuksen valiokuntakäsittelyn tarkoitusta. Totean nyt vain tiivistelmänomaisesti, että tämän kertomuksen käsittelyssä voi tavallaan olla kaksi ulottuvuutta.

Eräänlaiseksi käytännön vähimmäistasoksi on muodostunut se, että valiokunnat arvioivat, ovatko eduskunnan aikaisemmin, ehkä jo useita-kin vuosia aikaisemmin esittämät toivomukset ja

lausumat edelleen tarpeellisia vai voidaanko ne eduskunnan näkökulmasta poistaa. Tätä arvioi-nessaan valiokunnat voivat kiinnittää huomiota muun muassa hallituksen suorittamien toimenpiteiden riittävyyteen.

Kertomuksen käsittelyn tämä pakollinen osa toimii nykyisin kutakuinkin hyvin, sillä jotakin yksittäistä poikkeusta lukuun ottamatta valiokunnat ovat perustuslakivaliokunnalle antamisaan lausunnoissa arvioineet toimialansa kannalta eduskunnan aikaisempia kannanottoja ja hallituksen niiden johdosta suorittamia toimia. Yhdenmukaisuuden vuoksi on syytä kysyä, eikö myös ulkoasiainvaliokunnan tulisi suorittaa mietinnössään osaltaan vastaavanlainen tarkastelu.

Hallituksen kertomuksen käsittelyn toinen ulottuvuus on siinä, että valiokunnat voivat tässä yhteydessä ottaa käsiteltäväkseen eri teemoja. Ne voivat liittyä kertomuksessa mainittuihin tapahtumiin. Teemoilla ei kuitenkaan vakiintuneen eduskuntakäytännön mukaan tarvitse olla tällaista muodollista yhteyttä käsiteltävään kertomukseen, vaan valiokunnat voivat valita aiheita, jotka syystä tai toisesta ovat ajankohtaisia ja kiinnostavia.

Vuodelta 97 annettava hallituksen kertomus on jonkin verran erilainen kuin nyt käsiteltävänä oleva kertomus. Kertomus annetaan eduskunnalle aikaisemmin kuin ennen. Itse asiassa uusi kertomus annetaan aivan piakkoin. Kertomuksen rakenne uudistuu, ja erilliskertomuksena ennen annetut kehitysyhteistyökertomus, sosiaali- ja terveystietokertomus sekä työllisyyskertomus liitetään oheisaineistoina hallituksen kertomukseen. Uudistus tarkoittaa sitä, että hallituksen kertomuksen käsittelyyn yhdistyen eduskunnalle toimitetaan myöhemmin toukokuussa hallinnonalakohtaiset toimintakertomukset.

Uudistuksen yksi keskeinen tavoite on, että kertomuksen eduskuntakäsittely saadaan päätökseen nykyistä nopeammin. On täysi syy toivoa, että uudistuksen avulla pystytään järjestämään ja vakiinnuttamaan eduskunnan vaikutus- ja reagointimahdollisuuksia hallituksen toimintaan ja että näitä mahdollisuuksia voidaan käyttää oikea-aikaisemmin kuin nykyisessä kertomuskäsittelyssä on tapahtunut.

Korostan sitä, että tämän kannalta on ensiarvoisen tärkeää, millä tavoin valiokunnat suhtautuvat hallituksen toimenpidekertomuksen käsittelyyn. Tämän ja edellisen vuoden kokemukset ovat tässä suhteessa vähintään rohkaisevia, ja on taas syytä osoittaa lausuntovaliokunnille kiitos niiden työstä kertomuksen käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta otti hallituksen kertomuksen käsittelyssä tarkasteltavakseen erityisaiheena valtion kiinteistöhallinnon uudelleenjärjestämisen. Valiokunnan mietinnössä kuvataan asian eduskuntakäsittelyä vuoden 94 valtiopäivillä sekä esitetään eri näkökulmista arvioita uudistuksen vaikutuksista.

Uudistuksen toteutus johti siihen, että korkein oikeus velvoitti viime vuonna antamallaan tuomiolla valtion maksamaan vahingonkorvausta yhdelle siivoojalle. Tämän jälkeen päädyttiin sovintoratkaisuun muillekin valtiota vastaan kanteen nostaneille suoritettavista korvauksista. Tähän liittyen valiokunnan mietinnössä ilmaistaan näkemys, jonka mukaan on tarpeen selvittää erikseen, miten yhtiöittämisprosessissa on alkuvuodesta 1995 päädytty menettelytapoihin, jotka eduskunnan ilmaiseman tarkoituksen vastaisesti ovat johtaneet työ sopimuslain rikkomiseen irtisanomisissa ja edelleen valtion tuntuviin vahingonkorvausvelvoitteisiin.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyy ehdotus eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaksi. Siinä hallituksen edellytetään ottavan asianmukaisesti huomioon sekä mietintöön että liitteenä oleviin lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aikaisempia kannanottoja ja muitakin seikkoja koskevat huomautukset, jotka vaativat hallituksen toimenpiteitä.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietintö on osoittanut, että hallituksen kertomuksen käsittelyä koskeva uudistus on ollut erittäin onnistunut. Se jäsentää kertomuksen käsittelyä ja tekee sen ajankohtaiseksi. Samoin kertomusta keventää sen jakaminen erityisalueisiin, kuten äsken perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja kuvasi. Samoin kertomusta tulee jatkossa keventämään myöskin se, että erityisvaliokunnat ehdottavat ajankohtaisuutensa menettäneiden lausumien poistamista kertomuksesta. Ne ovat tähän mennessä todella pitkään roikkuneet kertomusta täyttämässä ja tehneet sen käsittelyn ja siihen paneutumisen tarpeettoman hankalaksi.

Edelleenkin on olemassa erityisvaliokunnilla ja perustuslakivaliokunnalla mahdollisuus ottaa esille erityisaiheita, ja tämä mahdollisuus on syytä säilyttää ja sitä mahdollisuutta on syytä käyttää silloin, kun aihetta siihen ilmaantuu.

Minusta perustuslakivaliokunta on itse nyt onnistunut ottamaan edelleenkin erittäin ajankohtaisen asian, Engel Oy:n perustamisvaiheet, tarkasteluun. Minusta tämä asia tulee nyt lop-

puun saakka selvittää ja tehdä siitä tarpeelliset johtopäätökset. Engel Oy:n perustamisvaiheet on kuitenkin niin musta lehti tämän eduskunnan ja valtionhallinnon historiassa, että on syytä avoimesti käydä läpi nämä vaiheet ja katsoa, missä on epäonnistuttu. Epäonnistuttuhan tässä on todella tavattoman pahasti; siitähän jo ylimpien oikeusasteiden päätökset antavat viitteitä.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään kerrannut lyhyesti niitä tapahtumia, joita Engel Oy:n perustamisvaiheesta on eduskunnan käsittelyssä ollut.

Ensimmäisen etapin eduskunnassa muodosti hallituksen esityksen käsittely. Hallituksen esityksen sisältöhan oli se, että valtion rakennushallintoa uudistetaan, kiinteistöjen hoito- ja palvelutehtävät yhtiöitetään, muodostetaan Engel-kiinteistöpalveluyhtymä. Sen sijaan rakennusmassat oli tarkoitus siirtää perustettavalle Valtion kiinteistölaitokselle.

Jo silloin kiinnitettiin huomiota siihen, niin kuin perustuslakivaliokuntakin on havainnut, että menettelytavat olivat jo näiden muotojen valinnassa varsin erikoiset. Aikaisemmin oli valtion toimintoja yksityistetty muodostamalla ensin liikelaitoksia, jolloin oli ikään kuin sisäänajettu ja testattu mahdollisuutta toimia yrityksenä, ja sen jälkeen tapahtui vasta varsinainen yksityistäminen. Nyt Engel Oy yksityistettiin suoraan valtion virastoista, ja se jo sinänsä aiheutti epäilyjä, miten asia toimii.

Suurin ongelma syntyi siitä, että asian valiokuntakäsittelyssä kävi hyvin pian ilmi, että asiaa valmisteltaessa ei ollut otettu huomioon työlaissa säännön edellytyksiä. Asiaa valmistettiin eduskunnassa valtiovarainvaliokunnan verojaostossa, jonka jäsenenä olin silloin, ja verojaosto kuuli myöskin asiassa suomalaista korkeinta työoikeuden asiantuntemusta. Silloin jo kävi selvillä, että Engel-yhtiön perustamisessa oli kysymys liikkeen luovutuksesta ja että olisi ollut noudatettava niitä työoikeuden säännöksiä, jotka liikkeen luovutukseen kuuluvat.

Silloin hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyi kolmannessa käsittelyssä lausuman, jossa edellytettiin, että asian valmistelussa otetaan huomioon nämä työoikeuden säännökset, noudatetaan liikkeenluovutustilannetta koskevaa säännöstöä ja henkilöstön etuudet turvataan. Silloin luulimme, että asia olisi ollut kunnossa, mutta ei.

Asiaa valmisteleva valtiovarainministeriö ei antanut periksi omista ajatuksistaan, vaan asiaan palattiin uudelleen budjetin käsittelyn

yhteydessä. Muodollisen aiheen asiaan palautumisen tietysti antoi se tosiseikka, että silloin kun lausuma hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä hyväksyttiin, hallituspuolueista muistikuvani mukaan oli edustajia poissa ja osa oli tullut vakuuttuneeksi siitä, että tässä todellakin on kysymys työoikeuden keskeisten periaatteiden noudattamisesta, ja yhtyi silloin tähän lausumaan.

Budjetin käsittelyn yhteydessä sitten asiaan palattiin uudelleen. Sillä kertaa valtiovarainministeriö sai kirjattua mielensä budjettimietintöön. Vastalauseissa todettiin uudelleen sama asia: Työoikeuden perusteita ollaan loukkaamassa. Vaadittiin noudatettavaksi liikkeen luovutuksessa käytettyä säännöstöä. Sillä kertaa senaikaisen Esko Ahon hallituksen rivit oli saatu kuntoon. Niin kävi, että kun asia uudelleen tuli budjettikäsittelyn yhteydessä esille, valtiovarainministeriön kanta voitti. (Välihuuto) — Kyllä minä uskon, kun asia on nyt kaikki mahdolliset oikeusasteet käynyt läpi, että moni on joutunut varmaan tarkistamaan, millä puolella missäkin äänestyksessä on ollut. Tällä seikalla varmaan moni pyrkii vaikkapa rehvastelemaankin. Minulla ei ole tarvetta rehvastella, vaikka hyvin johdonmukaisesti olen oman kantani alusta alkaen tässä asiassa muodostanut.

Mutta oleellista olisi nyt opiksi ottaminen. Mitä tässä asiassa on opiksi otettavaa? Oleellista on ensinnäkin se — oltakoon yksityistämisestä ja liikelaitostamisesta mitä mieltä tahansa, ja tulevat vuosikymmenet tulevat näyttämään, onko se aina ollut niin autuasta, onko vauhti ollut sopiva vai kenties liian kova — että kun toimintoja, joita ei kenties enää ole ajanmukaista valtion virkatoimina hoitaa, jopa yksityistääkin, pitää hyvin tarkkaan harkita tapa, jolla se tehdään, jotta nämä toiminnot liikelaitoksena tai yksityisenä yrityksenä kykenevät menestyksellisesti toimimaan. Tätähän ei ollut Engelin tapauksessa otettu huomioon.

Ennen kaikkea pitäisi ottaa huomioon, että olemassa olevat lait ja nyt ennen kaikkea paitsi oma lainsäädäntömme myös se lainsäädäntö ja ne velvoittavat asetukset ja direktiivit, jotka Euroopan unionista meidän noudatettavaksemme tulevat, on tarkoitettu noudatettaviksi myös tällaisissa tapauksissa. Tässä erittäin raa'alla tavalla poljettiin työoikeutta, niitä säännöksiä, joita Suomessa on työntekijäin turvaksi vuosikymmenten kuluessa laadittu. Poljettiin myös Euroopan unionin säännöstöjä erittäin vakavalla tavalla.

Erityisesti tämä pitäisi ottaa huomioon valmistelussa, joka tapahtuu hallituksen piirissä. Tästä valmistelusta vastasi valtiovarainministeriö, ja sille on kautta vuosikymmenten ja viimeisinä vuosikymmeninä varsinkin tullut tavaksi esiintyä kaiken osaavana, kaiken tietävänä ja erittäin keskeistä valtaa käyttävänä. Valtiovarainministeriölle ja -ministereille pitää antaa kunnia siitä, että he varsinkin näinä vaikeina lamavuosina pystyivät hyvin vaikeissa olosuhteissa saamaan budjettimme niihin säästölinjoihin, joilla on myöhemmin taattu talouden nousu. Tästä heille kaikki kunnia, niin ministereille kuin virkamiehillekin.

Mutta se ei toisaalta oikeuta lähtemään sellaisesta ajatuksesta, että kaikki, mikä valtiovarainministeriössä on tarkoituksenmukaiseksi havaittu, olisi silti oikeudellisesti kestävä ja perusteltua. Jos valtiovarainministeriön tarkoituksenmukaisuus on ristiriidassa Suomen oikeuden kanssa, Suomen oikeus on vahvempi kuin valtiovarainministeriössä harkittu tarkoituksenmukaisuus. Tämä on minusta se suurin oppi, joka tästä nyt pitää ottaa. Pitää olla nöyrä, pitää koordinoita enemmän ministeriöiden välillä, pitää hankkia lausuntoja toisista ministeriöistä, eikä pidä lähteä uhmapäisesti ajamaan kantaansa läpi, jos kerran nähdään, niin kuin tämän asian yhteydessä riittävän ajoissa oli nähtävissä, että ollaan loukkaamassa työoikeuden periaatteita.

Myöhemmin julkisuudessa on esitetty, että nämä työoikeuden perusteet olisi kerrottu myös valtiovarainministeriölle valmisteluvaiheessa, mutta se oli näistä tiedoista piittaamaton. Tätä en uskalla sanoa enkä muista, että tämä olisi tullut valiokuntakäsittelyssä esille. Mutta me olimme hyvin iloisia, että oivalsimme nostaa asian valiokuntakäsittelyssä esille, vaikka silloinkaan se ei kuitenkaan riittänyt lopputuloksen kannalta.

Arvoisa puhemies! Engelin perustamisvaiheet ovat musta historia. Minusta tämän asian läpikäyminen ei ole jälkiviisautta eikä ole sormellaosoittelua, vaan minusta se on syytä käydä läpi, jotta virheet, joita tässä yhteydessä on tapahtunut — ja niitä on ollut kosolti sekä tarkoituksenmukaisuusharkinnassa että oikeudellisessa harkinnassa — voidaan vastaisuudessa välttää. Kaikkina vuosikymmeniä hallinnon uudistaminen ja toimintojen uudelleenjärjestäminen on tarpeellista eikä vähimmin seuraavina vuosikymmeninä, mutta meillä täytyy olla riittävät perusteet ja meidän täytyy kunnioittaa suomalaista oikeutta.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistan erittäin hyvin, kun Engel-asiasa valtiovarainvaliokunnan verojaostossa kuultiin asiantuntijoita. Ed. Hämäläinen antoi asiasa ehkä hieman väärän kuvan. Asiantuntijat totesivat todennäköiseksi sen, että kyseessä on liikkeen luovutus, mutta tulkinta ei ollut täysin selvä. Koska voitiin pitää hyvin todennäköisenä, että tämä on tulkinta, siitä syystä se kirjattiin mietintöön. (Ed. Kekkonen: Oli se aivan selvä asia!) — Se ei ollut täysin selvä asia, vaan hyvin todennäköistä. — Lähdettiin kyllä siitä, että ministeriön virkamiehen on syytä todeta, että ei kannattaisi mennä oikeuteen tässä asiassa, koska valtio todennäköisesti häviää. Mutta ei voi sanoa, että kukaan olisi voinut sanoa siinä tilanteessa, mikä tilanne pläkkiselvästi on, koska ei ollut täysin selviä oikeustapauksia juuri tämän tyyppisestä tapauksesta. Mutta se täytyy sanoa, että valtiovarainvaliokunta tosiaan mietintöön kirjasi, että kyseessä on liikkeen luovutus, koska tulkitsimme asian näin eri lausuntojen perusteella.

Valitettavasti kävi sillä tavalla, että meitä alettiin pelotella kovasti sillä, että koko Engel kaatuu, jos muutoksia ei tehdä. Sen jälkeen, kun talouspoliittinen ministerivaliokunta oli tehnyt päätöksensä, siitä syntyi suuri arvovaltakysymys. Muistan kyllä väännön, joka käytiin siitä, että poistettiin lause liikkeen luovutuksesta budjettimietinnöstä, ja muistan, kun itsekin yritin selittää lausuntojen perusteella, että kannattaisi tarkkaan arvioida tilannetta ja sitä, millä tavalla toimia. Mutta eihän sillä selityksellä ollut virkamiehiin ja kyseiseen ministeriön mietintään vaikutusta. Kun oli jotakin päätetty, se vietiin lävitse.

Se, mitä tästä voidaan todeta, on, että asiasta pitäisi ottaa oppia: Paperit kannattaa lukea tarkkaan, kun päätöksiä tehdään.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen viittasi siihen, että perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että erikoisvaliokuntien kannanotot otetaan asianmukaisesti huomioon ja että ne olisi kertomuksessa asianmukaisesti otettu huomioon.

Näin on valtaosin tapahtunut, mutta ei esimerkiksi lakivaliokunnan kahden kannanoton suhteen, joista toinen koskee oikeudenkäyntikuluja. Siitä huolimatta, että lakivaliokunta on katsonut, että lausunnon pitäisi hallituksen kertomuksessa olla, se on sieltä poistettu vastoin lakivaliokunnan kantaa.

Oikeudenkäyntikuluihin on muun muassa vastavallittu oikeuskansleri ja häntä ennen eduskunnan oikeusasiamies kiinnittänyt huomiota sillä tavalla, että kohta tilanne on se, ettei tavallinen kansalainen, palkkatyöläinen, voi enää käydä oikeutta tässä maassa, koska hänellä ei ole siihen varaa. Tämä on nyt niin suuri ongelma, että siihen tulisi mitä pikaisimmin hallituksen reagoida.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan totta, että silloin kun Engelin perustamista käsiteltiin, vastaavia oikeustapauksia ei ollut. On hyvin usein niin, että vastaavia oikeustapauksia ei ole, mutta valtiovarainvaliokunnan verojaostossa kuultiin suomalaisen työoikeuden silloin parhaana pidettyä asiantuntijaa, professori Kari-Pekka Tiitistä ja sillä varmuudella, millä juristit yleensä mitään voivat sanoa, kävi aivan selväksi, että kysymyksessä oli liikkeen luovutus. Minusta sellaista sataprosenttista varmuutta, joka korkeimman oikeuden ratkaisusta syntyy, ei koskaan voida lausuntojen perusteella saada, mutta riittävä varmuus olisi ollut jo tässä vaiheessa ottaa vaarin asiasta, ja samat lausunnot olivat tietävästi olleet jo ministeriön käytössä.

Minusta sitä paitsi näiden sanojen sisällöstä ei kauheasti kannata tahtaa peistä eikä minun tarkoitukseni tällä puheenvuorolla ollut suinkaan avata sellaista keskustelua, jossa käymme ilmoitautumassa vuohiin ja lampaisiin ja ryhdymme laskemaan, kuka milläkin puolella oli. En edes viitsinyt hankkia vanhoja äänestyskarttoja. Mietinnöt hain kylläkin. Minusta tämä prosessi on hyvä kuitenkin käydä läpi, jotta virheet vältetään.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Ilmeisesti perustuslakivaliokunnan mietinnössä perusteellisesti käsitelty Engel Oy:n tapahtuma on niin karua tarinaa, että oikeiston puolella ei ole juuri ketään paikalla.

Mietinnössään hallituksen kertomuksesta vuodelta 1996 perustuslakivaliokunnan olisi mielestäni tullut vielä painokkaammin lausua rakennushallituksen irtisanomisista ja Engel Oy:n perustamisesta aiheutuneista ongelmista. Valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan katsonut aiheelliseksi lausua juuri mitään tapahtumaketjun aiheuttamasta yksilön oikeusturvaan syntyneestä uudesta ja tulevaisuudessa kaikille vastavassa asemassa oleville irtisanotuille suurimerkityksellisestä heikennyksestä.

Yksilön oikeusturvan heikennys syntyi, kun Koulutus- ja erorahasto alkoi periä takaisin irtisanotuilta heille myöntämäänsä koulutus- ja erorahoja sen uuden tulkin mukaan, että irtisanotuille maksettiin vahingonkorvauksia nimenomaan laittomasta irtisanomisesta, vaikka rahaston sääntöjen 14 §:n mukaan erorahan edellytyksissä ei mitenkään eritellä laillisia ja laittomia irtisanomisia. Vahingonkorvauksia ei muutoinkaan mielestäni voi käyttää perusteena takaisinperinnälle, koska vahingonkorvaukset eivät ole tavanomaista sosiaaliturvaa, vaan pikemminkin ne ovat verrattavissa esimerkiksi liikkeenharjoittajan saamaan korvaukseen hänen menettäessään mahdollisuuden ammattinsa harjoittamiseen, mikäli hän joutuu lopettamaan liikkeensä esimerkiksi kaavoituksen takia. Oikeusturvan heikennyksen ydin on siinä, että uuden tulkin seurauksena näin irtisanotut eivät enää uskalla riitauttaa irtisanomista pelätessään menettävänsä heille muutoin kuuluvat työttömyysturva- ja koulutusedut.

Koska syntynyt oikeusturvaongelma on kiistaton, tulisi asiaan puuttua säädösteitse. Eihän voida lähteä siitä, että Suomeen syntyisi pysyvä tilanne, jossa irtisanotut eivät uskalla riitauttaa irtisanomistaan. Siksi on nyt erittäin tärkeää, että hallitus tarkistaisi pikaisesti ongelmavyyhteen liittyvien lakien, asetusten ja erilaisten sääntöjen asianmukaisuuden.

Ed. Rauramo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Johannes Koskinen: Rouva puhe-mies! Yhdyn itse kertomusmenettelyn kehittämisen ja sen eduskuntakäsittelyn osalta siihen, mitä perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Itälä totesi, ja taas tämän valitettavan Engel-tapauksen historian osalta niihin näkemyksiin, joita ed. Hämäläinen kertaili.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä puututtiin myös tärkeään periaatteeseen juuri eduskunnan päätösten keskinäisistä suhteista. Sivulla 4 on viitattu siihen, että eduskunta ensin Engelin yhtiöittämisestä annetun lakiehdotuksen eli valtion kiinteistölaitosta koskevan lakiehdotuksen kolmannen käsittelyn yhteydessä 13.12.94 hyväksyi ponsilausuman, jossa eduskunta edellytti, että "valtion kiinteistölaitoksen muodostamisessa noudatetaan liikkeen luovutustilannetta koskevaa säännöstöä ja että henkilöstön eläke-etuudet turvataan organisaatiouudistuksen yhteydessä."

Tämän kanssa ristiriitaisesti muutamaa päivää myöhemmin budjettiin ajettiin silloisen valtiovarainministerin ja hallituspuolueiden enemmistön toimesta täysin toisen suuntainen lausuma, joka myös on lainattu perustuslakivaliokunnan mietinnössä. Tämä johtui varmasti niistä syistä, jotka ed. Sasi äskén vastauspuheenvuorossaan mainitsi.

Nyt perustuslakivaliokunta arvioi näiden kahden eduskunnan kannanoton suhdetta. Siinä periaatteessa pitäisi olla aika selvää, että voimassa oleva lainsäädäntö syrjäyttää eduskunnan budjettilausumat, mutta tässä yhteydessä on haluttu vielä korostaa sitä, että budjetin perusteluilla ei voida poiketa voimassa olevasta lainsäädännöstä, tässä tapauksessa ennen kaikkea voimassa olleesta työlainsäädännöstä, mutta myös siitä erillislaista, jolla valtion kiinteistölaitosta uudelleenorganisoiitiin. Nimittäin, niin kuin mietinnössä todetaan: "Valtiovarainvaliokunnan mietinnön perustelujen maininnalla siitä, että kysymyksessä on liikkeen luovutus, on valtion kiinteistölaitosta koskevan lain tulkintaa koskevaa oikeuslähteopillista merkitystä." Tuo lain käsittelyssä hyväksytty lausuma ilmaisi lainsäätäjän tahtoa, ja sen pitää lakia tulkittaessa olla ensisijainen, ja tässä tapauksessa sen kanssa ristiriitainen myöhempi budjettilausuma olisi tullut syrjäyttää lakia toimeenpantaessa.

Tämän asian nimenomaisesti totesi vielä korkein oikeus hyväksyessään hovioikeuden perustelut vuonna 97 annetussa päätöksessään. Hovioikeushan oli katsonut, että "eduskunnan hyväksymällä ponnella ja valtion talousarvion perusteluilla ei ollut merkitystä harkittaessa EL:n työsopimuksen irtisanomisen laillisuutta. Rakennushallituksen palveluksessa olleen siivoushenkilökunnan työoikeudellista asemaa ei ollut säännelty siivoustoiminnan yhtiöittämisen yhteydessä erityisellä lainsäädännöllä. Näin ollen irtisanomisen lainmukaisuus oli ratkaistava työsopimuslain säännösten nojalla."

Tässä näkyy etusijajärjestys. Voimassa oleva, varsinaisesti tätä perussuhdetta eli työsopimusta koskeva lainsäädäntö on etusijalla. Siihen nähden toissijaista on se, mitä säädettiin ja mitä lainsäätaja lausui erillislakia, valtion kiinteistölaitosta koskevaa lakia, säätäessään, ja vasta kolmantena tulivat budjettiperustelut ja niissä annetut eduskunnan lausumat.

Kuten todettu, tämä työoikeudellinen vallitseva tulkintalinja kyllä tuli monessa vaiheessa julkilausuttua sekä valiokuntakäsittelyissä että suu-

ressa salissa, kun täällä vielä äänestettiin näistä budjetin lausumista.

Perustuslakivaliokunta kirjasi mietintöönsä kappaleen, jossa katsotaan tarpeelliseksi ”selvittää erikseen, miten yhtiöittämisprosessissa on alkuvuodesta 1995 päädytty menettelytapoihin, jotka eduskunnan ilmaiseman tarkoituksen vastaisesti ovat johtaneet työsopimuslain rikkomiseen irtisanomisissa ja edelleen valtion tuntuviin vahingonkorvausvelvoitteisiin”. Tämä tarkoittaa mielestäni ensinnäkin sitä, että eduskunnan oikeusasiamiehen tulisi tehdä asiasta erillisselvitys. Muitakin mahdollisia selvittäjiä toki on, mutta juuri sen takia, että kysymyksessä on eduskunnan havaitsema oikeudellinen ongelma ja oikeastaan laveamminkin myös hallinnollinen, organisatorinen, virheellinen menettely, oikea, mahdollisimman esteetön taho sitä selvittämään olisi eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia.

Toiseksi tietysti tämä tulisi laajemminkin arvioida valtioneuvoston piirissä tuon ennakkovaroituksen takia, jonka tästä prosessista tulee aiheutua ja levitä. Nimittäin vaikkei valtionhallinnossa enää tällaisia laajoja liikelaitostamis- tai yhtiöittämisprosesseja ole menossa, niin kunnisahan ja kuntasektorilla näihin törmätään viikoittain. Samat periaatteet, jotka ovat voimassa valtion toimintoja muutettaessa ja uudelleenorganisoidessa, soveltuvat myös kuntasektorilla järjestettäessä niiden toimintoja uudella tavalla.

Vaikka lainsäädännössä ja runsaissa ennakkopäätöksissä puhutaan liikkeen luovutuksista, niin liikkeeksi ymmärretään myös julkishallinnon toiminta, tietyn kokonaisuuden toiminta, eikä siltä osin voida julkishallintoa kokonaan pitää sivussa siitä oikeuskäytännöstä ja -praksiksesta, jota on syntynyt yksityissektorilla kielenkäytössä varsinaisiksi liikkeiksi koettavien toimintojen ja yritysten siirtojen yhteydessä.

Engelin tapaus on erikseen selvitettävänä myös valtioneuvoston tarkastajien vuodelta 95 antaman kertomuksen yhteydessä. Sen käsittely on edelleen eduskunnassa avoin. Myös huomautus ja asian käsittely valtioneuvoston tarkastajien kertomuksessa lähti liikkeelle sosialidemokraattisten kansanedustajien kirjelmän johdosta.

Tärkeätä on, että näissä yhteyksissä tosiaan selvitetään, miksi on menetelty virheellisesti, ja haetaan tulevaisuutta varten ohjeet siitä, miten pitäisi vastaavissa tilanteissa menetellä. Kysymyksessä ei ole niinkään syyllisten ja syntipukien hakeminen. Tätähän ei pidä esimerkiksi liittää ministerivastuuasioihin. Mutta tärkeätä on, että suomalainen valtionhallinto myös muuttuessaan

toimii lainsäädännön mukaisesti ja turvaa tasa-puolisella ja oikeudenmukaisella tavalla myös henkilöstön etuudet.

Ed. Laitinen: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Tämä Engelin tapaus on sarjassaan käsittämätön stoori. Olen miettinyt tämän prosessin aikana, mikä on tällaisissa kysymyksissä niiden virkamiesten vastuu, jotka valmistelevat ja esittelevät asioita meille eduskuntaan. Nimittäin kuten perustuslakivaliokunnan mietinnöstä hyvin käy ilmi, valtiovarainministeriöhän lähetti valtiovarainvaliokunnalle kirjeen, jossa ehdotettiin talousarvioluvun 28.60 perusteluihin lisättäväksi seuraava kappale: ”Yhtiön kilpailukyvyyn ja kannattavuuden turvaamiseksi” siis Engelin ”henkilöstön palkkauksen ehdot asetetaan toiminnan alkaessa mahdollisimman tasavertaiseen asemaan kilpailijayritysten kanssa. Henkilöstö palkataan yhtiöön uusina työntekijöinä.”

Tätä ehdotusta perusteltiin siten, että eduskunnan lain käsittelyn yhteydessä hyväksymän lausuman mukaisesti meneteltäessä yhtiön toiminnasta tulisi selvästi tappiollista ja yhtiö, Engel, ajautuisi konkurssiin keväällä 1995. Ministeriön ehdottama teksti otettiin valtiovarainvaliokunnan talousarvioesityksestä antamaan mietintöön, valitettavasti näin. Tästähän äänestettiin tässä salissa viime vaalikaudella.

Tämähän johti siihen, että Engelin työntekijät irtisanottiin ja työpaikat laitettiin hakuun, mikä merkitsi sitä, että työntekijät joutuivat tavallaan hakemaan omaa työpaikkaansa kilpailun kautta. Osa vanhoista työntekijöistä palkattiin uusina työntekijöinä Engelin palvelukseen uusin, alemman tason työsuhde- ja palkkaeduin. Silloinen hallitus ja eduskunnan enemmistö tekevät mielestäni kovan ja Engelin työntekijöiden ja heidän perheidensä toimeentulon kannalta raa'an poliittisen päätöksen siitä huolimatta, että silloisen eduskunnan hallituspuolueidenkin kansanedustajien keskuudessa oli sellaisia henkilöitä, jotka tiesivät, että ratkaisu oli työsopimuslain vastainen ja että kysymyksessä oli selkeästi liikkeen luovutus. Itse pystyin nämä tunnusmerkit hyvin entisenä pääluottamusmiehenä tällaisten asioiden käsittelyn yhteydessä tunnistamaan.

Oli selvää, että asia tulee riitautettavaksi, niin kuin kävikin, valitettavasti vain alioikeuden kautta yksittäisellä kanteella. Valtion olisi mielestäni jo alioikeuden päätöksen johdosta pitänyt tehdä johtopäätös ja tunnustaa, että oli menetelty puheena olevassa asiassa täysin virheellisesti,

eikä viedä asiaa valitustietä aina korkeimpaan oikeuteen saakka. Sen lisäksi, että tällä menettelyllä aiheutettiin monelle Engelin työntekijälle suuria taloudellisia vaikeuksia, aiheutettiin myös varsin paljon henkistä kärsimystä, josta valitettavasti kaikki eivät selviytyneet. Olen joutunut seuraamaan erittäin läheltä eräitten entisten Engelin työntekijöitten elämäntilannetta, ja siellä on valitettavan ikäviä tapauksia tämän prosessin kautta syntynyt. Moni jäi myös työttömäksi ja on työtön edelleenkin.

Valtio joutui korvausvelvollisuuteen, ja lasku kaiken kaikkiaan on noin 40 miljoonaa markkaa. Prosessi on päättynyt. Rahalla ei ole kuitenkaan voitu eikä voida korvata sitä, mitä varsin moni on joutunut tämän prosessin aikana kärsimään. Minä myös toivon, niin kuin moni muukin puhuja, että olisimme tästä ottaneet opiksemme ja tämä olisi painunut meidän mieleemme niin syvälle ja niin voimakkaasti, ettei vastaavaa pääsisi enää tapahtumaan.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hämäläinen totesi puheenvuorossaan, että tämä on musta lehti eduskunnan historiassa, ja siihen voi todella erittäin täydestä sydäimestään yhtyä. Toivoisi todella, ettei tällaista mustaa lehteä eduskunnan historiassa olisi. Muistan hyvin tuon tilanteen, jolloin eduskunnan valiokunnan tahdon yli käveltiin. Siksi olen erittäin tyytyväinen perustuslakivaliokunnan vaatimukseen asian perusteellisesta selvittämisestä, jotta tämä mätäpaase saataisiin puhkaistuksi.

Jotenkin on tuntunut käsittämättömältä, että tilanne irtisanottujen työntekijöiden kohdalla vain jatkuu. Ed. Laitinen totesi, että prosessi on päättynyt, mutta näin valitettavasti, ed. Laitinen, ei ole. Varsinaisen irtisanomisen ja valtion osuudeltahan prosessi tietysti on päättynyt (Ed. Laitinen: Korvausvelvollisuus!) — ja korvausvelvollisuus on tietysti päättynyt — mutta Koulutus- ja erorahaston osuudelta prosessi sen kuin jatkuu. Eli samat henkilöt joutuvat pakosta nyt olemaan erittäin kovan ja raa'an käsittelyn kohteena Koulutus- ja erorahaston kautta. Se on minusta täysin kohtuutonta ajatellen työntekijöitä, jotka ovat jo alun pitäenkin joutuneet olemaan heittopusseina. Koulutus- ja erorahaston käsittely heidän kohdallaan on todella tuntunut täysin käsittämättömältä, raa'alta ja epäoikeudenmukaiselta.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä henkilöstön asemaa on käsitelty omana kohtanaan ja selvitelty vähän historiaa, mutta Koulutus- ja

erorahaston nykyinen käyttäytyminen on tietysti jäänyt vähemmälle huomiolle, koska kertomus käsitteli nyt vuotta 1996. Valiokunnan mielestä ”on tarpeen selvittää erikseen, miten yhtiöittämisprosessissa on alkuvuodesta 1995 päädytty menettelytapoihin, jotka eduskunnan ilmaise-man tarkoituksen vastaisesti ovat johtaneet työttömyyslain rikkomisiin irtisanomisissa ja edelleen valtion tuntuviin vahingonkorvausvelvoitteisiin”; tämä oli suora lainaus valiokunnan mietinnöstä. Olen samaa mieltä ed. Johannes Kosken kanssa siitä, että eduskunnan oikeusasiamies olisi varmasti ihan hyvä ja paikallaan selvittämään tätä asiaa eteenpäin. Eli kannatan hyvin lämpimästi sitä, että eduskunnan oikeusasiamies ottaisi asian käsittelyynsä.

Minusta pääasia on se, että olisimme tästä prosessista jotakin täällä eduskunnassa oppineet, edellyttäen että nämä kärsivät työntekijät saavat heille kuuluvan oikeudenmukaisen kohtelun. Ei tämä näytä kovin paljon ainakaan oikeistopuolueita kiinnostavan tänä päivänä, koska täällä on hyvin vähän väkeä paikalla asiasta keskustelemassa. Kuten tiedämme, niin ehkä työhuoneissa moni kuuntelee ja ottaa asiaan varmasti jossakin vaiheessa vielä kantaa.

Haluaisin kuitenkin ihan lyhyesti tuoda esille vielä työntekijöiden tämänhetkisen tilanteen ja sen, miten tähän on oikeastaan tultu. Kun rakennushallitus irtisanoi valittajien työsopimukset sillä perusteella, että rakennushallituksen toiminnan ilmoitettiin lakkaavan, niin siihenhän oli työsopimuslain 37 a §:n tarkoittama syy. Kun korkein oikeus aikanaan katsoi rakennushallituksen toiminnan yhtiöittämisen täyttävän työsopimuslain 7 §:n mukaisen liikkeen luovutuksen edellytyksen, korkein oikeus määräsi yhdelle siivoojista suoritettavaksi työsopimuslain 51 §:n mukaista vahingonkorvausta.

Koska oli todennäköistä, että muutkin tuomioistuimet päätyisivät korvausten tuomitsemiseen noin 60:ssä vireillä olevassa yli 600:aa kantajaa koskevissa oikeusjutuissa, päätettiin asiassa aloittaa neuvottelut osapuolten välillä. Nämä neuvottelut johtivat korvauksista sopimisiin myös valtion kanssa. Sovinnot on sittemmin vahvistettu tuomioistuimissa. Sovinto perustui nimennomaan sille osapuolten näkemykselle, että valittajat on irtisanottu työsopimuslain tarkoittamasta taloudellisesta ja tuotannollisesta syystä. Sovinnot vahvistaessaan tuomioistuimet hyväksyivät tämän näkemyksen ja osaltaan vahvistivat myös irtisanomisperusteen.

Nyt Koulutus- ja erorahasto katsoo, ettei ole

estettä myöntää etuuksia sellaisille rakennushallituksen irtisanomille työntekijöille, jotka eivät olleet mukana oikeusprosessissa. Heidät on kuitenkin irtisanottu aivan samasta syystä kuin valittajakin. Koulutus- ja erorahaston mielestä oikeusjuttujen ulkopuolella olleiden työntekijöiden työsopimusten irtisanomisen syy on työnantajan ilmoittama taloudellinen ja tuotannollinen peruste. Valittajien kohdalla rahasto puolestaan katsoo, että osallistuminen menestykselliseen oikeusjuttuun aiheuttaa jollakin hämärällä tavalla irtisanomisperusteen muuttumisen ilmoitetusta perusteesta toiseksi. Minusta tämä tuntuu täysin käsittämättömältä tulkinnalta.

Toivoisinkin, että kun asiaa vielä tutkitaan, myös tämä puoli, Koulutus- ja erorahaston toiminta ja sen tekemät ratkaisut ja päätökset, otettaisiin tutkinnan kohteeksi ja katsottaisiin, että irtisanotut työntekijät, jotka ovat nyt jo kolme vuotta joutuneet asiansa kanssa taistelemaan, saisivat sitä oikeutta, joka myös heille kuuluu.

Viime vuonna ennen joulua kävimme keskustelua tekemäni lakialoitteen pohjalta. Lakialoitteella oli lähinnä se tarkoitus, että muutettaisiin Koulutus- ja erorahaston sääntöjä siten, että tämän tyyppinen toiminta ei enää kuuna päivänä Suomenmaassa pystyisi tapahtumaan. Toivottavasti myös tämä asia menee suotuisalla tavalla eteenpäin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä on hyvin vähän silloisten hallituspuolueiden edustajia johtuen ehkä siitä, että minä olen ainoa, jolla on puhdas omatunto. Silloin uskalsin vastustaa Lex Viinasta.

Mutta se ei tietenkään ollut vastuspuheenvuoroni aihe, vaan minua ärsyttää tämä hurskastelu sosialidemokraattien taholta ollessanne silloin oppositiossa. Jos te olisitte olleet hallitusvastuussa, kaikki nämä puheenvuorojen käyttäjät olisivat kiltisti painaneet vihreätä nappia. Sehän tiedetään ihan täysin. (Ed. Laitinen: Ei varmasti, nyt te loukkaatte meitä!) Ei meidän puolueestamme silloin uskaltanut vastustaa kuin allekirjoittanut, joka istui myös Helsingin työväentalolla vasemistoliittolaisten välissä, jotka olivat aika lailla poissa olevan näköisiä, kun ainoa porvari istui siellä. Ei pitäisi nyt niin unohtaa asioita. Kyllä te olette tämänkin hallituksen aikana tehneet monta saman tyyppistä ratkaisua köyhiä ihmisiä vastaan, painaneet sitä nappia, joka on vienyt heiltä pois, eikä sitä oteta ollenkaan huomioon.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi, on asioita, joihin voi suhtautua vähän keveämmin; on asioita, joihin täytyy suhtautua suurella vakavuudella. Minä tiedän henkilökohtaisesti, että tämän prosessin aikana monen ihmisen kohdalla on käynyt valitettavan ikävästi, eikä ole vastavaa tapausta tästä eduskunnasta löydettävissä kuin tämä on. Pyydän, että tällä vakavuudella, koska kysymyksessä on ihmiskohtaloita, asiaan suhtaudutaan. Aivan varmaan, puhun nyt omalta osaltani, olisin, kun tiesin, mihinkä tämä johtaa, äänestänyt sellaista ehdotusta vastaan, oli se minkä värinen hallitus ollut tahansa. Tämä ei ole mitään jälkiviisautta, ed. Aittoniemi. Tunnen jonkin verran työläinsäädäntöä.

Ed. A. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minun myöskin täytyy paheksua nyt ed. Aittoniemen käyttämää puheenvuoroa siinä mielessä, että todella on kysymys hyvin vakavasta asiasta. Näiden ihmisten kohdalla, jotka ovat joutuneet tähän epäoikeudenmukaiseen käsittelyyn, on, kuten ed. Laitinen sanoi, äärettömän raskaita, vaikeita kohtaloita, eikä se ole koskaan leikin asia.

Itse olin silloin talousvaliokunnassa, kun asia käsiteltiin, ja siten tiedän, mistä puhun. Olen seurannut tämän prosessin alusta asti ja tiedän myöskin, mitä kannanottoja silloin myöskin oikeiston taholta tuli ja myöskin ed. Aittoniemen puolueen taholta, niin että siinä mielessä ehkä se kritiikki, minkä minä esitän tästä puolesta, on aivan oikeutettua.

Ed. Kekkonen: Arvoisa rouva puhemies! Tarkoitukseni oli ihan muusta asiasta hyvin lyhyesti laushtaa tuolta paikaltani, mutta kun kuuntelin ed. Aittoniemen vastauspuheenvuoroa, niin ajattelin, että jotta aika ei loppuisi kesken, käyn nämä vähät sanani sanomassa korokkeelta.

Ed. Aittoniemi, on asioita, joihin voi suhtautua vitseinä, ja sitten on asioita, joihin ei voi suhtautua vitseinä. Kysymys Engelistä kuuluu juuri niihin asioihin, joihin ei voi suhtautua huumorilla, ei, vaikka se saattaisi itsestä tuntua kovinkin hauskalta. Kun tämä Engel-prosessi käynnistyi, se prosessi oli kipeä niille kaikille ihmisille, jotka olivat kyseisessä yhtiössä töissä, ja vielä tuskallisemmaksi tämä on käynyt sen jälkeen, kun tapahtui se, mitä tapahtui, toisin sanoen toiminta sellaisena loppui ja suuri määrä ihmisiä jäi työttömäksi.

Aivan niin kuin ed. Laitinen täällä ja myöskin ed. A. Ojala ja jo aiemmin ed. Hämäläinen ovat todenneet, nämä Engelin aiheuttamat ihmiskohdat ovat täynnä inhimillistä hätää, joka hätä on jatkunut näihin päiviin asti ja tulee jatkumaan edelleenkin.

Tämän tyyppiset asiat ovat sen kaltaisia, että niissä kerta kaikkiaan ei ole sijaa huumorille, sellaiselle leukailulle, johon me valitettavan usein itse kukin tässäkin salissa syylistymme. Ne ovat sananmukaisesti ihmisten elämän ja kuoleman kysymyksiä. Mutta, kun ne ovat niin intiimejä kysymyksiä kuin ovat, en rupea ed. Aittoniemelle enkä kenellekään muulle julkisesti niitä ihmiskohtaloita kuvaamaan, mutta ne olisivat raskasta kuultavaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä oli se vastauspuheenvuoron luonteinen osa, joka syntyi kyllä ihan aidosta suuttumuksesta sen suhteen, että minusta on asioita, joista voi laskea leikkiä, ja sitten on asioita, joista ei voi.

Mutta, rouva puhemies, Engel-yhtymän kohdalo oli omanlaisensa, vaikea ja tuskallinen. Ihan logiikan vuoksi otan toisen yhtiön esiin, jota on käsitelty tässä kertomuksessa, sen maanpuolustusta koskevassa osassa. Kun Suomessa on tavattoman paljon yksityistetty, tehty sitä joskus aika brutaalistikin, on jokin toimiala sentään, jossa on järkevöitetty toimintaa niin, että on pistetty yhteen useampia yhtiöitä: Viisi puolustusvälineteollisuuden yhtiötä muodostettiin Patria Industries Oy:ksi, yhtiöksi, johon tuli se teollisuus, joka tuottaa tavaroita puolustukselle.

Tämä Patria Industries on kuitenkin kansainvälisesti katsoen pieni. Se ei ratkaise ongelmia, mutta se rationoi kyllä olennaisesti niitä toimintoja, joita puolustusvälineteollisuudelta edellytetään. Sen liikevaihto on miljardin luokkaa, sen henkilökuntamäärä on vajaa 2 500 tällä hetkellä, ja se on ihan todellisissa vaikeuksissa tällä hetkellä, ei pelkästään sen takia, mitä tapahtui helikopteriasioissa. Helikopterikysymykset nimittäin paljastivat myöskin Patria Industriesin haavoittuvuuden sillä tavalla, että jota hyvin voimakkaasti on yritetty ajaa suomalaisen puolustusvälinekaupankäyntiin, se vastakauppavelvoite menettää sitä enemmän merkitystään, mitä vähemmän kansainvälistä kauppaa käydään ja kansainvälistä yhteistyötä tehdään puolustusvälineteollisuuden alalla. Riittävän kotimaisen tilauskannan volyymiksi arvioidaan 1,3 miljardia. Se on siis se määrä, jolla systeemi pyörii. Mutta esimerkiksi tänä vuonna näyttäisi siltä, että oltai-siin pääsemässä ainoastaan puoleen siitä, ja tämä

vuosi ei suinkaan ole pahin. Kriittisin vuosi tulee olemaan 1999.

Vielä sen verran tästä asiasta, että kun täällä aikoinaan hyväksyttiin puolustuspoliittinen selonteko, sehän piti sisällään myöskin erittäin mit-tavan osan, joka käsitteli suomalaisen puolustusvälineteollisuuden tulevaisuutta. Minusta tästä tulevaisuudesta kannattaa olla huolissansa ihan yksinkertaisesti siitä syystä, että osa meikäläistä huoltovarmuutta, osa meikäläistä maanpuolustuskäytystä, on myöskin se ammattitaito, jota edellytetään, kun armeijan välineitä paitsi rakennetaan myös korjataan ja huolletaan. Tässä suhteessa ei helikoptereista enää ansaitsisi kovin paljon sanoa, mutta tämä ratkaisu helikoptereista oli jonkinlainen jobinposti tälle teollisuudenalalle.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen kertomuksesta annettu perustuslakivaliokunnan mietintö. Tuon mietinnön liitteenä on, niin kuin kaikki hyvin tiedämme, erikoisvaliokuntien lausunnot, ja ne lausunnot on tehty kunkin valiokunnan omalta hallinnonalalta. Tämä mietintö ja sen liitteet ovat hyvin erimittaisia, eri tavoin tehtyjä eri valiokunnissa; se kiinnittää huomiota, kun niitä vertailee. Mielestäni siellä on varsin hyvin tehtyjä lausuntoja, on paneuduttu niihin kysymyksiin, jotka eduskunta on ponsilla vuosien mittaan esille nostanut eri lakien käsittelyn yhteydessä. Toiset valiokunnat ovat paneutuneet niihin hyvin, perusteellisesti, toiset tyydyttävästi ja jotkut, voi sanoa, ainakin informaation kannalta aika heikosti.

On lupa tietysti nimetäkin nämä valiokunnat tämän arvion pohjalta ainakin osittain. Mielestäni hyvin, informatiivisesti ovat ponsiin kantaa ottaneet lakivaliokunta ja hallintovaliokunta, ei siksi, että olen niissä molemmissa jäsenenä, vaan varmasti on näiden valiokuntien kunniaksi sanottava, että niiden valiokuntaneuvokset, puheenjohtajat ja koko valiokunta ovat halunneet paneutua kysymyksiin perusteellisesti. Samaa ei voi sanoa valtiovarainvaliokunnasta eikä liikennevaliokunnasta. Ne ovat vain luetelleet ne ponnet, jotka ovat niin sanotusti elossa, ja sitten kirjanneet ne lyhyesti, niin että nämä voidaan nyt niin sanotusti tappaa eli poistaa kertomuksesta.

Kaikkia valiokuntia en luettele, mutta sanoisin, että talousvaliokunta on käsitellyt ponnet lyhyehkösti, mutta kuitenkin sillä tavalla, että tällainen valiokunnan ulkopuolinenkin ymmärtää, miksi ne on esitetty tässä yhteydessä poistet-

tavaksi kertomuksesta. Talousvaliokunta kuu-
luu vähintään tyydyttävien joukkoon, ei ehkä
niin perusteellisten kuin nuo kaksi mainitsemaa-
ni.

Miksi sitten on tällaisia arvioita syytä esittää?
Mielestäni nykyisin eduskunta, viime vuosina,
on hyväksynyt ponsilausumia varsin harkitusti,
niitä ei ole kovin runsaasti. Kun niitä on hyväk-
sytty eri valiokunnissa mietintöihin, ne ovat ol-
leet yleensä yksimielisiä valiokunnissa, ja sitten
kun ne ovat yksimielisinä valiokunnista tulleet
täysistuntoon, ne on yksimielisesti myös täällä
hyväksytty. Kun eduskunta edellyttää jotakin
yksimielisesti, mielestäni se on varsin vahva viesti
eduskunnalta hallituksen suuntaan, ja kun näin
tapahtuu, mielestäni hallituksen on syytä hyvin
perusteellisesti ja vakavasti suhtautua näihin
ponsiin, ryhtyä toimenpiteisiin. Jos näin ei tapah-
du, valiokunnan on tämän kertomusmenettelyn
kautta puututtava hallituksen toimenpiteisiin tai
siihen, että hallitus ei ole toimenpiteisiin ryhtynyt
joko ollenkaan tai ei riittävästi.

Koska mielestäni eduskunnan vaikutusvalta,
ohjausvalta, lainsäädännön ja yhteiskunnan ke-
hittämishalu ilmenee usein ponsien kautta, joten
on syytä näihin paneutua myös tässä kertomus-
vaiheessa aika vakavasti. Ehkä juuri voi sanoa,
että esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan ja lii-
kennevaliokunnan olisi ollut syytä hieman perus-
teellisemmin perustella, miksi ovat esittäneet
poistettavaksi ponsia niinkin paljon kuin ovat
esittäneet.

Sinänsä on tietysti rikkautta, että on erilaisia
asiakirjoja, mutta voisi ajatella, että valiokunta-
neuvokset nyt, kun valiokuntatyötä on uudistet-
tu mietintöjen ja lausuntojen osalta, rakentaisi-
vat yhteisen mallin sillekin, miten ponsilausumat
valiokuntien lausunnoissa käsitellään. Lyhyt pe-
rustelu, mitä on tapahtunut ja miksi ponsi voi-
daan unohtaa tai poistaa, olisi paikallaan. Tämä
toisi järkevyyttä tähän. Tämä olkoon tällaisena
pienellä kainona toivomuksena tulevia vuosia
varten.

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Itälä
esittelypuheenvuorossaan totesi, että viime vuo-
den hallituksen kertomus sisältää myös Kehitys-
yhteistyökertomuksen, Sosiaali- ja terveysto-
muksen ja Työllisyyskertomuksen, eli näitä ker-
tomuksia ei enää eduskunnalle erillisinä tuoda,
vaan ne tulevat hallituksen kertomuksen yhtey-
dessä. Täällä on ymmärtääkseni lainsäädännöllis-
illä muutoksilla hyväksytty, että näin tulee ta-
pahtumaan, ja se on sinänsä ihan hyvää rationa-
lisointia. Haluan vain tässä yhteydessä todeta,

että hallituksen on syytä kuitenkin huolellisesti
tehdä nämäkin osat, nämä kertomukset, omaan
kertomukseensa.

Kehitysyhteistyö on sellaisessa, sanoisinko,
lähes alennustilassa tänä päivänä nykyisenkin
hallituksen aikana, ja sitä on syytä pitää esillä
tavalla tai toisella. Kehitysyhteistyökertomus on
ollut varsin oiva tapa käydä kehitysyhteistyöstä
perusteellinen keskustelu. Nyt pelkään, että kun
asia tulee hallituksen paksun kertomuksen yh-
teydessä, jossa puhutaan monista asioista, tämän
kertomuksen ja keskustelun yhteydessä lähinnä
Engelistä — joka on tavattoman tärkeä asia,
vaikka onkin jälkipyykkiä — helposti käy niin,
että esimerkiksi kehitysyhteistyöstä ei puhuta
enää tässä salissa juuri ollenkaan. Näin ei saisi
päästä käymään.

Yhtä lailla Sosiaali- ja terveystoiminta, joka
oli vielä muutama vuosi sitten Kertomus alkoholi-
olien kehityksestä Suomessa ja joka muutet-
tiin Sosiaali- ja terveystoimintakertomukseksi, on tärkeä
asiakirja. Kansanterveys, alkoholiolot, päihde-
olot ja sosiaalinen kehitys yhteiskunnassa ovat
todella tärkeitä asioita nyt ja tulevaisuudessa.
Sillekään alalle en soisi sitä kehitystä, että se
ohitettaisiin sillä tavalla, että se jäisi vain budje-
tin yhteydessä tai suuren kertomuksen pienenä
osana käsiteltäväksi. Siihenkin olisi syytä vaka-
vasti paneutua. Tässä suhteessa saattaa käydä
niin, että eduskunnan vaikutusvalta supistuu
tätä kautta, vaikka näillä keskusteluilla ei niin
valtavan suurta merkitystä tietystikään ole.

Samaa voi sanoa Työllisyyskertomuksesta-
kin. Työllisyys on kuitenkin tänä päivänä ja aina-
kin vielä seuraavankin hallituskauden aikana,
vaikka pääministeri jo lupasi täystyöllisyyden
ensi kaudella, valtavan iso ja todella vakava ky-
symys Suomen kansan keskuudessa. Hallituksen
ja eduskunnan ei pidä väheksyä myöskään työllis-
yyteen liittyä kysymyksiä, vaan niistäkin on syy-
tä käydä perusteelliset keskustelut eduskunnas-
sa.

Arvoisa puhemies! Tämä tästä yleisesti.

Täällä on käyty keskustelua rakennushallin-
non muutoksesta, Engelin perustamisesta, siitä,
voi sanoa, sotkusta, mikä siitä syntyi. Myönnän,
että olen itse vastuussa siitä, että tämä asia näin
meni, omalta pieneltä osaltani, koska edellisessä
hallituksessa olin niissä valmisteluelimissä mu-
kana. Oikeastaan vain sanoisin, en ollenkaan
ketään syyttäen enkä itseäni pois pesten asiasta,
että ongelma ilmeisesti viime vaalikaudella oli se,
että meillä oli vain yksi valtiovarainministeri.
Hänellä oli koko valtiovarainministeriön hallin-

nonala. Taisi ministeri Kanervalla olla joitakin pieniä osia sieltä, mutta käytännössä ei juuri mitään.

Yksi valtiovarainministeri, varsinkaan tuollaisissa taloudellisissa oloissa, kuin oltiin viime vaalikaudella, ei pysty paneutumaan kaikkiin niihin asioihin, mitkä erityisesti silloin olivat päivänpolttavia: valtiontalous oli syöksyssä Holkerin hallituksen jäljiltä; työttömyys oli kasvussa; hoidettiin pankkikriisiä; hoidettiin kansantalouden muita syviä ongelmia; tehtiin monia tärkeitä, laajoja verouudistuksia: arvonlisäverojärjestelmään siirtyminen, pääomatulojen verouudistus jne.

Tällainen valtavan laaja paketti oli yhden valtiovarainministerin ohjauksessa ja valvonnassa. Oma käsitykseni niistä palaverista, joissa Englasia suunniteltiin ja vietiin eteenpäin, on se, että silloin asia ei riittävästi saanut käsittelylleen aikaa, vaan se olisi pitänyt pystyä hoitamaan tehokkaammin ja selkeämmin. Siinä olisi tarvittu poliittista ohjausta enemmän. Sitä ei yksi ministeri pystynyt hoitamaan, ja meillä ei toista valtiovarainministeriä ollut silloin. Onneksi nyt on. Otettakoon opiksi, että jatkossa näin olisi.

Arvoisa puhemies! Ei tässä yhteydessä enempää.

Ed. Aaltosen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi puhui siitä, miten huonosti yhteismitallisia sektorivaliokuntien osuudet perustuslakivaliokunnan mietinnössä ovat, ja kun perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Ville Itälä jo omassa puheenvuorossaan osoitti muutaman ystävällisen huomautuksen ulkoasiainvaliokunnalle, haluan jo tässä hieman sitä kommentoida.

Ulkoasianvaliokunnan mietintö näkyy todella olevan hyvin erilainen verrattuna muihin valiokuntiin, mutta niin on valiokuntakin. Ulkoasiainvaliokunnan roolissa ulkopoliittikan hoidon parlamentaarinen valvonta korostuu huomattavasti voimakkaammin kuin muilla valiokunnilla. Se, että me käymme jatkuvaa dialogia hallituksen kanssa kansainvälisistä kysymyksistä ja käymme sitä huomattavalta osin vielä täysistuntokäsittelyjen ulkopuolella, merkitsee sitä, että kaikki se, mitä ulkoasiainvaliokunta lausumineen, ponsineen, ja niiden seurannan puitteissa tekee, ei tule edes tässä salissa näkyviin.

Silti haluan ottaa varteen sen, mitä puheenjohtaja Itälä sanoi, ja käydä valiokunnassa läpi, olisiko meidän syytä tarkastella myös muiden valiokuntien tapoja, niiden ponsien huomioon

ottamista ja toteutumista, joita valiokunta on tehnyt.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Haluan muutaman sanan sanoa sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnosta, vaikka itse en tuon valiokunnan jäsen olekaan.

Mielestäni tässä on aika tärkeästi lähestytty esimerkiksi pitkäaikaissairaiden hoidon laatua. Aivan aidosti ja rehellisesti on todettu, että hoidon taso laskee, henkilökunnan paineet ovat kasvussa ja ovat kestävämmät varsin usein ja aika ei riitä potilaiden henkilökohtaisen hygienian hoitoon ja potilaiden syöttämiseen. Varmaankin tähän lausunnon laatuun vaikuttaa se yleinen keskustelu, mikä valtakunnassa on käyty juuri näinä aikoina samoista asioista.

Arvoisa puhemies! On hyvin tärkeää, että eduskunnan valiokunta pystyy yksimielisesti toteamaan todellisen tilanteen. Yhtä tärkeää olisi se, että pystyisimme myös tekemään jotakin, että tilanne ei jatku sen kaltaisena, että hoidon taso laskee; että henkilökunta palaa loppuun; että potilaita ei hoideta niin kuin pitäisi. Tämä onkin ikään kuin tämän eduskunnan ja hallituksen kohtalonkysymys. Se tiedostaa tilanteen, mutta sillä ei ole välineitä eikä taitoa ratkaista näitä asioita. Tämä on hankala noidankehä, hankala tilanne, joka pahenee jatkuvasti. Kuitenkin näen tämän positiivisena asiana.

Valiokunnassa on nyt puheenjohtajakin muuttunut ja puheenjohtaja on nyt ministerinä, eli valiokunnassa syyskuussa 97 puhetta johtanut ed. Jouko Skinnari on nyt valtiovarainministerinä ja paikallakin. Haluaisin todeta, että te olette valiokunnan puheenjohtajana todennut, ettei pitkäaikaissairaiden hoito ole niin kuin sen pitäisi. Henkilöstön työ määrää lisääntyy, henkilökunnalla ei säästötoimenpiteiden seurauksena enää ole riittävästi aikaa potilaiden henkilökohtaisen hygienian hoitoon ja potilaiden syöttämiseen jne. Nyt todellakin tämä tieto on myös, voisi sanoa, fyysisesti ministeriössä ja hallituksessa läsnä eli toivoo vähintään voi, että tähän asiantilaan täisi muutoks.

Arvoisa puhemies! Todella ed. Hämäläisen keskustelun alkuvaiheessa esiin nostamat Engel Oy:n perustamisvaiheen ongelmat ovat hyvin tärkeä asia. Sen kipeys tulee tietysti siinä esille, että siitä keskustellaan tänäänkin, 98 huhtikuussa. Viittaa vielä perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyyn vastalauseeseen, joka on ed. Veijo Puhjon, joka olisi halunnut vielä konkreettisempaa kannanottoa nimenomaan yksilön oi-

keusturvan heikentymiseen, joka on syntynyt Koulutus- ja erorahaston takaisinperinnässä, kun irtisanotuilta ihmisiltä on alettu periä koulutus- ja erorahoja sen tulkinnan mukaan, että irtisanotuille maksettiin vahingonkorvauksia laittomasti, siis laittomasta irtisanomisesta. Tällöin voidaan todeta, että nämä ihmiset ovat ikään kuin kahteen kertaan joutuneet epäoikeudenmukaisuuden kohteeksi.

Lopuksi, arvoisa rouva puhemies, yhdyin ed. Kankaanniemen ajatukseen, että myös kehitysyhteistyöstä ja sosiaali- ja terveysalasta tulee puhua eduskunnassa aivan pohjia myöten sillä tavalla, että molemmat alueet huomioidaan. Ponnet esimerkiksi ympäristövaliokunnan lausunnossa on lyhyesti todettu valiokunnan kannanotoissa, ja yhdyin siihen, että varmasti meidänkin valiokuntamme olisi voinut sanoa — uskon, että tulevaisuudessa sanoo — hiukan enemmän, mikä takia nimenomaan mikäkin kohta poistetuista lausumista on todellakin poistettu, mitkä ovat olleet perusteet.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Voin mieluusti ehkä hiukan väritettyihinkin näkemyksiin koskien luvun 28.60 ponsilausumaa, jossa eduskunta aikoinaan aikaisemman päätöksensä vastaisesti ja Engel-työntekijöiden vahingoksi muutti päätöstään eduskunnassa. Erityisesti siitä syystä voidaan sanoa, että se on musta sivu eduskunnan historiassa — ehkä tämä on liikaa väritetty — erityisesti siitä syystä, että eduskunta oli täysin tietoinen siitä, että asiantuntijat olivat toista mieltä, käytännössä kokonaan toista mieltä. Toisin sanoen tällaista päätöstä ei olisi pitänyt tehdä. Eduskunnassa olivat kaikki myös tietoisia siitä, että se, joka saneli eduskunnalle päätöksen ehdot, nimenomaan hallitusryhmille, oli ministeri Viinanen, kylmästi ja kovalla tavalla. Muistan vielä, kun hän tuossa käveli ja antoi ymmärtää, että tämä asia hyväksytään tällä tavalla. No, se oli tietysti sitä aikaa se.

Itse äänestin silloisen opposition mukana ponsilausumaa vastaan. Taisin olla ainoa hallitusryhmistä, joka äänesti, tietäen varsin hyvin, että asia oli perusteeton, se oli väärin ja oli tapahtunut vain ministeri Viinasen sanelun pohjalta. Näin se asia on. Toisin sanoen, kun olen käyttänyt puheenvuoron, minulla on kanttia puhua asiasta. Minäkin olin silloin paineen alaisena tietysti, kun äänestin toisella tavalla. Mutta se siitä.

Mutta kun nykyisistä hallitusryhmistä, silloisesta oppositiosta, on pidetty niin kauhisteleuvia puheita asiasta, käytiin aikaisemmin vastauspu-

heenvuoron siitä syystä, että ei ole nykyisenkään hallituksen aikana köyhän asia paljon painanut. On äänestetty sellaisia lakeja, jotka ovat vähäosaisten etuja vastaan raa'alla ja rankalla tavalla, kun esimiehen käsky on käynyt, että vihreää painetaan ja sillä siisti. Tällaista se on politiikassa. Jälkeenpäin sitten riemastellaan asioita. Ei tämän kummempaa.

Ed. Härmäläinen: Arvoisa puhemies! Parilla sanalla koskettelisin vielä valiokuntien erilaista tapaa kirjoittaa lausuntoja ja mietintöjä hallituksen kertomuksesta.

Mielestäni pitkä kirjoittaminen ei ole mikään itseisarvo eikä valiokunnan paneutumista voi mitata sillä, kuinka monta riviä se on lausuntonsa kirjoittamiseen käyttänyt. Hallitus on itse kertomuksessaan hyvin laajalti perustellut kunkin ponnen kohdalla, miksi hallitus on sitä mieltä, että jotkin ponnet ovat jo käyneet tarpeettomiksi tai aika on jo ohittanut niiden merkityksen. Jos valiokunta on yhtynyt hallituksen kertomuksessa esitettyyn näkemykseen ponnen ajankohtaisuudesta, mielestäni ei ole tarpeen eikä eduskunnan työn kannalta järkevää toistaa samaa. Riittää, että ilmoittaa yhtyvän hallituksen kertomuksen perusteluihin ja esittää ponsia poistettavaksi. Suurin piirtein tällä menettelytavalla esimerkiksi talousvaliokunta käsitteli oman osansa ja oli varmasti paneutunut asioihin ja tiesi, mistä lausui.

Joka kerta ei välttämättä valiokunnalla ole myöskään tarvetta ottaa esille laajoja erityiskysymyksiä. Minusta sekään ei ole itseisarvo. Talousvaliokunta viime kerralla hallituksen kertomusta käsitellessään sai aikaan hyvän keskustelun elintarvikevalvonnan puutteellisuuksista. Tällä kertaa ei sattunut kertomuksesta silmään sellaisia saman kaltaisia teemoja, jotka olisivat samalla tavalla sytyttäneet pohdintaan. Niinpä esimerkiksi talousvaliokunta tyytyi hyvin suppeaan esitykseen ja lähinnä ilmoitti yhtyvän hallituksen kertomuksen perusteluihin ponsien poistamisesta.

Puhemies! Haluaisin palata vielä menneisiin ja nykyisiin oppositio — hallituspuolue-asetelmiin. Olen itse yrittänyt puhua hallituksen kertomuksessa esille nousseesta Engelistä periaatekysymyksenä ja olen itse yrittänyt olla nostamatta silloista oppositiota ja erityisesti omaakaan puoluetani millekään korokkeelle tai jalustalle, jotta varsinaisen asian uskottavuus ei kärsisi. Ed. Aittoniemi puolestaan päätti politisoida tämän asian ja provosoitui nostamaan itse itsensä jalus-

talle. Hän esiintyi tapaan ”enhän minä, mutta kun ne pojat”, ja näin ollen on syytä uudelleen käydä asiaa läpi hallitus — oppositio-asetelman pohjalta.

Sosialidemokraattinen ryhmä oli Engel-yhtiötä perustettaessa oppositiopuolueen asemassa. Emme me siitä asemasta olleet ilahtuneita. Me jouduimme seuraamaan sivusta hyvin voimattomina tapahtumien kulkua voimatta vaikuttaa niihin. Monta kertaa mieluummin olisimme olleet valmiita tekemään ikäviäkin päätöksiä kuin voimattomina seuraamaan sivusta. Mutta ei oppositioasema meiltä vienyt sentään tervettä harhintaa.

On aivan selvää, että aina ja kaikkina aikoina hallitukset pyrkivät saamaan omat lakiehdotuksensa läpi muodossa, josta ne ovat sopineet. Erityisesti hallitukset vahtivat talousarvioitten pitävyyttä ja kaikki hallitukset hyvin peräänantamattomina. Näin on ollut kaikkina aikoina. Niin on ollut myös silloin, kun maassa on ollut sosialidemokraattisvetoisia hallituksia. Siinä suhteessa hallitusten peräänantamattomuus ja halu valvoa esityksiään ei ole muuttunut. Mutta en muista yhtään ainoata kertaa menneiden vuosikymmenten varrelta, jolloin hallitus, jossa sosialidemokraatit ovat olleet mukana, olisi lähtenyt puristamaan ryhmää puolelleen johonkin tietoisesti lainvastaiseen toimenpiteeseen. En tiedä ainuttakaan kertaa. Silloin, kun on ollut kysymys taroituksenmukaisuusharkinnasta, toki näitä on nähty ja tullaan varmasti näkemään kaikkina aikoina. Mutta olen aivan varma siitä, että sosialidemokraattinen hallitus on pitänyt siitä huolta, että lakien mukaan edetään, Suomen lakeja kunnioitetaan ja erityisesti kunnioitetaan työlainsäädäntöä ja työntekijöitten oikeuksia.

Tämä on juuri se merkittävä ero, joka oli edelliseen hallitukseen nähden. Edellinen, Esko Ahon hallitus heti valtaan tultuaan rikkoi ensi töikseen välinsä työmarkkinajärjestöihin, ammattiyhdistysliikkeeseen, eikä koko olemassaolonsa aikana saanut niitä korjattua.

Samaa piittaamattomuutta, samaa välinpitämättömyyttä osoitti myös Engel-yhtymän perustaminen. Työlainsäädäntö ei merkinnyt silloin mitään ja tehtiin tietoisesti ratkaisuja, joissa myös eduskuntaryhmiä, silloisia hallituspuolueita, ajettiin työlainsäädännön vastaisiin ratkaisuihin. Tämä ei pelasta yhtään sen hallituksen aikaisten hallitusryhmien edustajia riippumatta siitä, ed. Aittoniemi, millä kohtaa kukakin on siinä äänestyksessä ollut.

Tämä on se tarina, jonka vuoksi minä poistan

varmistimen joka ikinen kerta, kun kuulen keskustalta sanan ”työreformi”. Meillä on näyttöä siitä, mitä työreformi tarkoittaa. Se tarkoittaa nimenomaan työntekijöiden oikeuksien polkemista ja työntekijöiden oikeuksien syrjäyttämistä, ja se tarkoittaa työnantajan yksinvaltaa ja sitä, että työllistäminen tulisi jatkossakin tapahtumaan veronmaksajain kustannuksella. Tämä on työreformin keskeinen sisältö, jota nyt ollaan ajamassa, sen sijaan että olisi otettu jotakin opiksi, olisi ryhdytty arvostamaan ammattiyhdistysliikkeen kanssa tehtävää yhteistyötä.

Muistutan vain siitä, että nyt me olemme siirtymässä kohti Emu-aikaa. Jos jotakin on ennustettavissa, eduskunta tulee tekemään pääsiäisen jälkeen päätöksiä siitä, että Suomi voi omalta osaltaan olla liittymässä Emun kolmanteen vaiheeseen. Se tulee olemaan vaihe, jossa tarvitaan erittäin laajaa yhteistyötä kaikkien politiikkalohkojen kesken, ei vähiten työmarkkinajärjestöjen kanssa, työllisyyden hoitamiseksi ja työehtosopimusten käsittelemiseksi. Sen vuoksi keskinäinen kunnioitus ja vuoropuhelu on erittäin tärkeää, mutta kaikkina aikoina säädettyjä lakeja tulisi kunnioittaa. Tämä oli se opetus, joka meidän pitäisi tästä asiasta nyt itsellemme selkärankaan pitkin ajaa.

Ed. H. Koskisen: Arvoisa rouva puemies! En puheenvuorossani kosketele Engelsingä vaan kiinnitän huomioni perustuslakivaliokunnan mietinnön kohtaan Kulttuuriperinnön vaaliminen.

Sivistyskansan historiaa on paljon luettavissa sen rakennustaiteesta ja tavasta, millä rakennuksia käytetään, huolletaan ja suojellaan. Valtion rakennusomaisuudesta on suurelta osin vastuussa Kiinteistölaitos. Perustuslakivaliokunta toteaa mietinnössään: ”Kiinteistölaitos toimii omistamansa rakennusperinnön osalta ristipaineissa, mikä aiheutuu laitoksen kahdesta roolista: toisaalta laitoksen asema valtion virastona ja toisaalta tulosvastuullisena kiinteistönomistajana. Toistaiseksi rakennushallituksen ansiokas perinne rakennusperinnön vaalijana vielä jatkuu muun muassa henkilökunnan henkisen ja ammattillisen sitoutumisen kautta. Mikäli kuitenkin valtion kiinteistökannan tuottavuuden lisääminen ja kiinteistöjalostus korostuvat, on pelättävissä, että arvoraakennuksetkin nähdään ensisijaisesti vain käyttöarvonsa kannalta.”

Käytännön kokemuksen perusteella totean, että Kiinteistölaitoksen lisäksi rakennusympäristöstä, jossa on valtion rakennuksia, ovat vas-

tuussa ainakin Museovirasto, ympäristöministeriö, ympäristökeskukset ja itse kunnat. Kunnat ja kaupungit voivat yleis-, asema- ja rakennuskaavoilla luoda toimivaa, taloudellista, arvokasta ja rakennustaiteen ja -perinteen huomioon ottavaa asuin- ja rakennusympäristöä. Myös alueellisilla ympäristökeskuksilla on merkittävä roolinsa valtionkin omistamien rakennusten kunnossapidossa ja säilyttämisessä.

Arvoisa rouva puhemies! Samalla kun toivon, että ympäristöministeriössä ja ympäristökeskuksissa valtion rakennusomaisuuteen suhtaudutaan samalla tavalla kuin yksityiseen omaisuuteen, toivon, ettei jokaista valtion, siis meidän yhteisesti, omistamaa rakennusta suojella ja kohdella erityisellä ja liiallisella ankaruudella sekä korostetuilla suojeluvaateilla.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä erilaisten kertomusten käsittely eduskunnassa on jotenkin ongelmallista ja erityisen ongelmallista on juuri tällaisen paksun hallituksen vuosikertomuksen käsittely. Se taitaa olla ongelmallista kaikilla muillakin päätöksentekotasoilla. Tässähän on kysymys tällaisesta jälkikäteisesti kontrollista, jolla eduskunta maan korkeimpana päättävänä instituutiona seuraa omien päätöstensä toteutumista ja sitä, miten hallitus näihin päätöksiin suhtautuu ja toteutuvatko ne eduskunnan tekeminä päätöksinä.

Tämä jälkikäteisyys, jälkeensä tapahtuva keskustelu ja kontrolli on ongelmallista mielestäni myös siksi, että se on hyvin sattumanvaraista. Kaikki kunnia sille, että nämä engelit elävät ja tällainen kiinteistöhallinnon uudistus, joka oli kyllä valitettava ja harmillinen. Muistan hallituspuolueen yhtenä edustajana, millaisia keskusteluja siihen sisältyi ennen salikeskustelua ja mil-laista kuria meitä kaikkia silloisia hallituspuolueiden edustajia kohtaan sovellettiin, että me emme poikkeaisi ruodusta. Ainakin itseni, ja uskon, että monen muunkin edustajan, oli hyvin vaikea taipua päätöksiin ja määräyksiin, joita tämän asian yhteydessä osaksemme tuli.

Kyllä ed. Aittoniemi osui oikeastaan asian ytimeen puheenvuorossaan, että politiikka on tällaista. Totta kai on niin, että on suuria asioita ja pieniä asioita ja suuria kompromisseja ja pieniä kompromisseja, ja Engel-yhtiön yhteydessä on kysymys erittäin isosta periaateasiastakin. Siitä huolimatta politiikka tahtoo olla sellaista, että kun on jokin koalitio, joka asioita hoitaa ja niin sanotusti junailee, yleensä ne asiat sen koalition perusteella toteutuvat. Jos joku yksittäinen edus-

taja siitä porukasta poikkeaa, eihän politiikassa sille anneta muuta nimeä kuin häiriköinti. Se on häiriköintiä, se ei ole yksilöllisyyttä eikä se ole periaatteellisuutta, mitä kaikkea se myös voisi olla. Se on politiikassa pelkkää häiriköintiä. Ja mitä pitempään me täällä olemme, niin ainakin omalta osaltani täytyy tunnustaa, että kun takki käy tyhjäksi, sitä on aina vain helpompi käänellä ja periaatteita muuttaa, jos saan arvoisan puhemiehen äskettäin käyttämiin kielikuviin yhtyä.

Taistelut ja mietiskelyt on tietysti jokaisen päättäjän käytävä oman tyhjentyneenkin takkinsa sisällä siitä, kuinka paljon periaatteistaan voi luopua, mutta tällä on siis tämä käytännöllinen puoli. Poliitikanteossa joudutaan tällaiseen kompromissien tekoon suostumaan, ja mielestäni siitä Engel-yhtiön asioissakin oli kysymys.

Tällä esimerkillä haluan kuvata myös tätä satumanvaraisuutta sikäli, että kun esimerkiksi perustuslakivaliokunta nyt on tällaisen laajan mietinnön tehnyt, tietysti on vähän hämmästyttävää, että se on vain tästä yhdestä asiasta, olkoonkin että se on tärkeä asia. Itse olen perustuslakivaliokunnan varajäsen ja harvoin paikalla, mutta olisin kyllä toivomassa, että vastaisuudessa voitaisiin hallituksen kertomusta käsiteltäessä keskittyä vähän laajempiin ja suurempiinkin asioihin.

Ajattelen, että eräs sellainen hyvin ajankohtainen ja paljon kansalaisia keskusteltava asia on oikeusturvan toteutuminen. Jossakin vaiheessa ehkä oikeuskanslerin tai oikeusasiamiehen kertomuksen yhteydessä, voisi siitä syntyä keskustelua, jos ei seuraavan hallituksen kertomuksen käsittelyn yhteydessä.

Varmaan kaikille kansanedustajille tulee jatkuvasti kansalaispalautetta siitä, miten oikeusturva ei valitettavasti tässä maassa, niin oikeusvaltiossa kuin eletäänkin, kaikkien kansalaisten mielestä toteudu. Nämä esimerkkitapaukset kerrottavat siitä, että oikeuslaitoksen sisällä vallitsee eräänlainen orvanpyörä- tai kehäpäätelmäilmiö. Kun alioikeudet tekevät ratkaisuja ja päätöksiä ja niistä sitten valitetaan tai tehdään kanteluja eteenpäin oikeusturvan toteutumisen takia, käytännössä näiden asioiden tutkiminen tapahtuu niin, että ylemmät istuimet tilaavat alemmista istuimista asiakirjoja. Jos siellä on tapahtunut virhe, sama virhe toistuu niin kauas, kuin näissä asioissa mennään.

Kun eduskunnassa käytiin lähetekeskustelu hallitusmuodon uudistuksesta, mielestäni ed. Vistbacka käytti aiheesta erittäin osuvan puheenvuoron ja esimerkkien valossa selosti, miten

oikeusturvaongelmia on meillä yhä enemmän, vaikka luulisi, että hallinnon modernisoituessa ja atk-järjestelmien kehittyessä näihinkin asioihin päästäisiin enemmän käsiksi.

Olen kysellyt monien kansalaisten pyynnöstä syitä tähän kehäpäätelmäilmiöön. Yleinen vastaus on kyllä se, että se on resurssipula. Viranomaiset — eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri, heidän virastonsa — olisivat kyllä valmiita esimerkiksi siihen, että kansalaisia voitaisiin niin sanotusti kuulla silloin, kun hänen asiaansa käsitellään, eikä pelkästään lukea vanhoja pöytäkirjoja, aikaisemmin tehtyjä päätöksiä. Mutta kun on kysymys tuhansista tapauksista vuodessa, resurssit eivät kerta kaikkiaan riitä siihen, että tämä kehä jossakin vaiheessa katkaistaisiin ja tutkittaisiin, onko mahdollinen virhe tapahtunut, ja jos on tapahtunut, se voitaisiin myös oikaista. Mutta kun aivan ilmeisesti tällaista jatkuvasti tapahtuu, se on asia, mihin kyllä eduskunnan korkeimpana lakia säätävänä elimenä ja hallituksen toimia tällä tavalla kontrolloivana instituutiona pitäisi jossakin vaiheessa puuttua.

Arvoisa puhemies! Lopuksi yhteen yksityiskohtaan, joka mielestäni kertoo myös siitä, että tällainen kertomusmenettely ja sen käsittely on sattumanvaraista. Itse olen usein seurannut alkoholiasioita tässä työssä. Tässä kertomuksessa sivulla 265 alkoholiasioita käsitellään. Siellä on eduskunnan hyväksymiä ponsia, alkoholilain uudistuksen yhteydessä hyväksymiä. Mutta näihin kertomuksiin eivät ole koskaan päässeet esimerkiksi kaksi perustelulausumaa, jotka esityksestäni edellinen eduskunta istunnossaan 9. helmikuuta 1995 hyväksyi. Ne eivät siis liittyneet lakiesitysten käsittelyyn, vaan silloisen Päihdekertomuksen käsittelyyn ja eduskunta enemmistöllä hyväksyi kaksi lausumaa, joita ei kukaan näköjään kontrolloi. Minusta tämäkin kertoo siitä, että tämä menettely on sattumanvaraista, ja toivoisi, että tulevat eduskunnat voisivat tätä järjestelmää kehittää niin, että olisi vaikka oma valiokunta sille työlle, mitä kertomusten seuraaminen ja eduskunnan päätösten täytäntöönpanon seuraaminen edellyttää.

Ed. Peltomäki: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme kertomusta hallituksen toimenpiteistä vuodelta 1996. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan jäsenenä nostan valiokunnan kannanotoista muutaman asian esille.

Ensinnäkin kiinnitimme erityistä huomiota lastensuojeluun ja nimenomaan siltä osin, että

lastensuojelutoimenpiteistä aiheutuvat kustannukset voivat joissakin tilanteissa olla melko suuria ja aiheuttaa pienille kunnille ongelmia. Tästä syystä erityisesti lastensuojelun osalta on jo pitkään puhuttu, että tarvitsemme suurten kustannusten tasaamisjärjestelmää. Myös sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä vuonna 1996 valmistuneessa työryhmän mietinnössä esitettiin, että sosiaalihuoltoon voitaisiin perustaa suurten kustannusten tasaamisjärjestelmä jo vuoden 1997 alusta lukien. Hallitus ei kuitenkaan ole tällaista esitystä vielä tehnyt.

Edelleen lastensuojeluasioihin liittyen sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta kiirehtii lapsipoliittisen selonteon yhteydessä esitetyn lapsivaltuutetun viran perustamista. Tämäkin antaa edelleen odottaa päätöksiä.

Paljon puhuttu pitkäaikaissairaiden hoidon laatu puhutti valiokuntaa jo viime syksynä, kun lausuntoa annettiin hallituksen kertomukseen vuodelta 1996. Näitä asioita on tuotu esille myös valiokunnan kannanotoissa. Tästä olemme jo valiokunnassa menneet pidemmälle siinä mielessä, että valiokunta järjesti 12. maaliskuuta 1998 avoimen kuulemisminäarin hyvästä, ihmisarvoisesta vanhuudesta. Siinä tuli esille eri vaihtoehtoja ja keinoja vanhustenhuollon kehittämiseksi. Kuulemisminäarin ja valiokunnan keskustelujen pohjalta valiokunta onkin päättänyt tällä päivämäärällä, 2.4.1998, pyytää erityisesti eräistä näkemyksistä ja vaihtoehtoista sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä vastausta ja toimenpiteiden ehdotuksia.

Tuomme esille ministeriölle osoitetussa kirjelmässämme, selvityspyynnössämme, mitä erilaisia mahdollisuuksia ja toimenpiteitä ministeriön taholta voitaisiin tuoda esille, joilla voitaisiin parantaa vanhustenhuollon tilaa ja poistaa ilmenneet epäkohdat sekä luoda vanhustenhuollon toimiva palvelukokonaisuus.

Lisäksi kysymme, tulisiko hyvälle vanhustyölle laatia sekä yksityistä että julkista sektoria koskevat, yleisesti hyväksytyt valtakunnalliset laatu-kriteerit, mukaan lukien henkilöstön mitoitus, joka tällä erää ja varsinkin kuulemisminäarissa tuli selvästi esille: henkilöstön uupumus ja sen taustalla liian vähäinen henkilöstömäärä. Edelleen kysymme, tulisiko kriteerin toteutumisen seuranta varten luoda valvontajärjestelmä, esimerkiksi myös erityisten tarkastusten mahdollistaminen.

Edelleen haluamme tietää, tulisiko hoidon laadun ja mahdollisten kriteerien toteutumisen valvonnassa vahvistaa sosiaali- ja terveystieteiden

teriön, sen yhteydessä toimivan perusturvalautakunnan ja lääninhallitusten roolia ja voitaisiinko nykyisten säännösten puitteissa vahvistaa perusturvalautakunnan roolia ja tehostaa sen toimintaa.

Edelleen valiokunta haluaa tietää, miten nykyistä informaatio-ohjausta tulisi tehostaa, miten voitaisiin aikaisempaa paremmin hyödyntää jo hyväksi havaittuja kokemuksia ja miten voitaisiin tehokkaalla tavalla välittää kunnille näitä konkreettisia esimerkkejä sekä tutkimus- ja vertailutietoja. Myöskin tulisi luoda tapa, millä seurataan potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain ja sosiaalihuoltolain toteutumista vanhustenhoidon osalta.

Haluamme myöskin ministeriön selvityttävän henkilöstön uupumisen ja mitoituksen sekä sen, miten henkilöstön ammattitaidosta huolehditaan ja onko henkilöstölle tarjottu riittävästi jatkokoulutusmahdollisuutta ja miten se turvataan. Jaksaminen on tämän päivän kysymys lähes kaikilla aloilla.

Valiokunnan lausunnossa Kertomukseen hallituksen toimenpiteistä vuodelta 1996 otimme esille myös avohoidon palvelumaksut. Pidämme tärkeänä, että avohoidon palvelumaksuissa olevat epäkohdat selvitetään ja niiden pikaiseksi poistamiseksi ryhdytään tarpeellisiin toimenpiteisiin. On tullut esille myöskin se, kun puhutaan erilaisista loukuista, että myös vanhukset saattavat jäädä köyhyysloukkuihin palvelumaksujen johdosta.

Edelleenkin painotimme työnantajien sosiaaliturvamaksuja. Myös eduskunta on useissa yhteyksissä edellyttänyt hallitukselta esityksiä, joilla kevennettäisiin palkkasidonnaisten sosiaaliturvamaksujen työllistävälle pk-yritystoiminnalle aiheuttamaa taakkaa. Juuri tähän asiaan valiokunta kiinnittää erityistä huomiota: työvoimavaltaisten pk-yritystoiminnan ja matalapalkkalajien työnantajamaksujen määräytymisperusteisiin, ja pitää tärkeänä kyseisten työnantajamaksujen määrittämistä ja porrastamista työvoimavaltaisten yritysten työllistämismahdollisuuksia tukevalla ja harmaan työn käyttöä ehkäisevällä tavalla. Kuitenkin on huolehdittava siitä, että työnantajan sosiaaliturvamaksujen kokonaistuotto ei laske.

Mutta, arvoisa puhemies, pääsisältö puheen-vuorossani oli, kun käsittelemme vuotta 1996, että jo silloin on otettu kantaa vanhusten hoidon laatuun ja tasoon ja tällä päivämäärällä eli huhtikuun 2 päivä olemme nyt konkreettisesti lähettäneet sosiaali- ja terveysministeriölle kirjelmän,

jossa pyydämme toimenpiteitä näihin epäkohtiin.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ihan muutama sana näistä ponsista ja niitten merkityksestä.

Minä olen viime aikoina aivan erikoisesti arvioinut, millä tavalla tämä parlamentaarinen järjestelmä voisi parhaiten toimia todellisena demokratiana muistaen aina sen, että on hallitus, joka nauttii eduskunnan enemmistön luottamusta. Mutta sen rinnalla voi olla tilanteita, jossa yksimielinen valiokunta tuo julki näkemyksen, jolla on yhteiskunnallista merkitystä ja joka voisi oikein tulkittuna auttaa jos ei nyt sitä hallitusta — sen päätä kääntäen, niin tulevia hallituksia oikealle tielle.

Olen käynyt näitä ponsia ja niihin annettuja vastauksia läpi ja häkeltyneenä todennut, että todellisia limboja on aika vähän. Siis niitä on niin häkellyttävän vähän, että se on suurin piirtein häviävä osa. Aivan muutama on semmoinen, jossa on vähän värisyyt vikasuuntaan historiallisessa katsannossa.

Elikkä näin on ja tämä havainto on ilmiselvästi aika tavalla oikea, ja tähän havaintokokelmaan kuuluu muun muassa ed. Aittoniemen esille tuoma Engel-tapaus, jossa nimenomaan on sillä tavalla, kun muistan elävästi keskustelut salissa ja ponsittelut sun muut, että valtiolle aiheutettu meno, ylimääräinen meno, oli kymmeniä miljoonia markkoja. Se inhimillinen tuska ja kärsimys, joka aiheutettiin myöskin tässä talossa — huom! tässä talossa myöskin — oli todella suuri. Olisi kannattanut vähän miettiä, että eduskuntaa olisi tässä kuultu. Niin hyvä kuin se hallitus silloin varmasti katsoi itse olevansakin, olisi kuitenkin kannattanut kuunnella.

Arvoisa puhemies! Minä olen ihan viime päivinä joutunut arvioimaan tätä myöskin hyvin akuutissa tilanteessa. Se liittyy tähän päivään ja maa- ja metsätalousvaliokunnan tämänpäiväiseen kokoukseen, jossa oli ammattiministeri kuultavana. Hänen eteensä valiokunta toi kymmenkunta suhteellisen tuoretta pontta kysellen, miten näitten asioiden kanssa oikein on, kun ne viestit olivat sen suuntaisia, ettei niillä paljon suurempaa merkitystä ammattiministerin henkilökohtaisessa päätöksenteossa ollut. Tämähän tarkoittaa käytännössä silloin sitä, kun hänellä ei kovin suurta eduskuntaryhmää ole takanaan, paitsi kollektiivisesti istuva hallitus ja erityisesti sen pääministeri, että sitten kuitenkin joku kan-

taa poliittisesti vastuun tässä ja nyt ja tästä eteenpäin tulevina aikoina.

Onneksi nyt istuva ammattiministeri oli niin fiksu, että hän tietysti etukäteiskeskustelut huomioon ottaen tuli siihen tulokseen, että valiokuntaa kannattaa sittenkin kuunnella ja ottaa valiokunnan yksimieliset, huom! yksimieliset, kannanotot huomioon tällaisessa tilanteessa. Elikkä tilanne tältä osalta on nyt kerrottavissa parempana versiona kuin vielä aamulla, kun tähän taloon puoli kuuden aikaan tulin, ottaen huomioon, miltä se silloin näytti.

Tämä on minusta erittäin vakava asia, ja aivan erityisesti tämä liittyy lausuntokulttuuriin, jonka EU-jäsenyys on tuonut mukanaan. Valiokunnat antavat lausuntoja valtavasta määrästä asioita integraatiovaliokunnalle, joka saattaa eduskunnasta tahdonilmaisuja istuvan hallituksen tietoisuuteen, kun yhteistyö on hallitustenvälistä yhteistyötä. Nämä kannanotot itse asiassa ovat hyvin ponnea kaltaisia lausumia. Tässä katsannossa minusta kannattaisi koko tätä instituutiota nyt miettiä aivan toisella tavalla, kun ilmiselvästi tämän salin enemmistö on EU:n integraation syventämisen kannalla, jolloinka tämän laatuinen kulttuuri tulee entistä hallitsevampaan asemaan. Elikkä minusta tässä olisi erittäin paljon opittavaa.

Arvoisa puhemies! Sitten tähän yhteen ainoaan asiaan, johon täällä on kiinnitetty huomiota, joka menee vähän muuhun suuntaan. Täällä on keskusteltu Suomen keskustan markkinoimasta työreformista. Engelin tapaushan oli tietysti sille jo eräänlainen niitti, niin kuin täällä on ehditty todeta, mutta kyllä sille niitti tuli sitten paljon voimakkaammin ja näyttävämmin Helsingin kaupungin alueella olleessa liikennelakossa, joka liittyy liikkeenluovutustapaukseen ja -tilanteeseen. Siinähan aivan yhteiskunnallisesta näkemyssuunnasta riippumatta pääkaupunkiseudun ihmiset olivat lakkolaisten kannalla, olivat sitä mieltä, että tämän kaikkein vähiten ansaitsevan työntekijäjoukon osalta ei ole laitaa järjestelmässä, jossa siltä joka kolmas vuosi jää vuosilomaa pitämättä ja palkkaa alennetaan. Sehän johtaa yhteiskunnalliseen mahdottomuuteen. Sen minä olen tulkinut olevan tämän Suomen keskustan työreformin ydin. Siihen kansa antoi vastauksensa jo ennen kuin Aho on tullut valituksi Helsingin vaalipiiristä seuraavaan eduskuntaan.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Käytän poikkeuksellisesti sivistyneen puheenvuoron.

Ed. Peltomo puhui kriteereistä vanhustenhuollossa ja oli aivan oikeassa siinä, että valvontaa ja tarkkailua pitää sillä puolella edistää. Se on aika huolestuttavaa, vaikka tietysti vanhustenhuollosta voidaan olla monta mieltä, koska tilanne on siellä tietysti jo potilaitten suhteen vaikea.

Mutta sitten ihan lyhyesti tästä muun terveydenhuollon puolella tapahtuvasta ja kasvavasta priorisoinnista. Priorisointi merkitsee sitä, että ihmisen lääkitseminen ja hoitaminen perustuu siihen, onko hän nuori vai vanha, minkälaiset kriteerit kunkin osalle asetetaan. Tässä on minun käsitykseni mukaan edetty aika huolestuttavalle linjalle ja edetty pois ainakin lain tarkoittamien kriteereiden alta. Näin ollen jos ihmisen pitämisestä hengissä ja hänen terveydellisestä huollostaan ilman lain säännöksiä tai annettuja ohjeita määrää yksi henkilö, lääkäri tai terveydenhoitohenkilökuntaan kuuluva, ollaan hyvin huolestuttavalla tiellä.

Toivon, että eettinen lautakunta, joka tulevaisuudessa aloittaa työnsä, puuttuu myöskin sairaaloiden ja terveydenhuollon priorisointiongelmien sillä tavalla, että tästä maasta ei tule tietynlaista hirmuvaltiota siinä mielessä, että mielivaltaisesti lopetetaan ihmisten hoitaminen perustuen siihen, minkä ikäinen hän on, onko hän terve vai sairaa.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Itse olin eduskunnan ulkopuolella, kun Engelistä eduskunnassa päätettiin. Silloin tuntui, jo sitä päätöstä tehdessä, perusteet aika huterilta ja saattoi jo etukäteen veikata, mitä tulee tapahtumaan Engelin osalta, En tiedä, mitä tässä salissa silloin puhuttiin, mutta niissä piireissä, joissa itse liikuin, ainakin ammattiyhdistyspuolella, ennakotiin, mitkä tulevat olemaan oikeuden päätökset. Mutta jälkiviisas on tietysti hyvä olla. Tästähän nyt näkyy näitä seikkailuja, joita on ollut, enkä sen ihmeemmin siihen aio puuttuakaan.

Tulee vain mieleen tässä yhteiskunnan päätöksenteossa, kuka kantaa vastuun asioista. Virkamiehet ovat aikanaan tehneet esitykset jostaikin ja sitten poliittinen taho tässä salissa on käsitellyt asian ja tehnyt päätökset, jolloin tavallaan vastuun kantohan on jakaantunut hyvin monelle ihmiselle, eikä oikeastaan vastuunkantajaa löydäkään mistään, vaan veronmaksajat loppukädessä maksavat kaikki viulut, niin kuin tässä kävi.

Tämähän liittyy tietysti isompaan kysymykseen, valtionyhtiöihin ja yksityistämismäiseen, joka jatkuu, eikä sille näköjään pystyt enää suit-

sia laittamaan; se jatkuu ja jatkuu. Kilpailuttaminen on avainsana. Yksityisellä puolella puhutaan ulkoistamisesta. Kaikki näköjään pitää viedä kilpailuun, ulkoistaa, ja sitten ne ihmiset, jotka joutuvat kilpailun uhriksi, palavat loppuun. Eletään oravanpyörässä, joka näköjään ei pysähdykään. En tiedä, mihin se kilpajuoksu loppujen lopuksi johtaa. Siinä käy sillä tavalla, että osa porukasta juoksee itsensä hengiltä ja osa näantyy tuolla siltojen alla. Semmoiseen jakamaan näköjään ollaan menossa.

Itse asiassa tulin puhumaan semmoisesta aiheesta, joka menee aika nopeasti ohi, nimittäin tästä valtion kiinteistöhallinnosta. Maakuntaa kun on ravannut ja katsellut niitä valtion virastotaloja, ne ovat puoliksi tyhjiä tai jopa melkein kokonaan. Joku koppi on siellä, huoneisto, josta vielä jotain palveluakin saa. Sehän on johtunut pelkästään siitä, jotta meillä valtion kiinteistöhallinto ei ole elänyt ajassa mukana. Sen hinnoittelupolitiikka on tässä ollut väärä.

On tosin todettava, että mietinnössä on kerrottu joitakin myönteisiä asioita. Näyttää siltä, että on jopa herätty siinä, että on käyty heruttelemään takaisin menetettyjä asemia. Siellähän on mennyt sillä tavalla, että työvoimatoimisto on lähtenyt virastotalosta, Kela on lähtenyt, mahdollisesti Alko on muuttanut pois, Postipankki, kaikki. On ollut vuokralla jokin tila jossakin, mutta valtion kiinteistöhallinto ei ole pystynyt mitoittamaan tekemään siten, että vuokra olisi ollut samanlainen kuin yksityisellä puolella.

Tähän pitäisi kiinnittää jatkossa yhä enemmän huomiota siten, jotta hinnoittelu olisi paikakunnan hintojen tasalla. Sitä en tiedä, johtuuko tämä siitä, jotta on vyörytetty hallintokustannuksia hinnoittelujen päälle, vai mistä tämä johtuu. Eikö ole osattu tehdä oikeita arvonlaskennuksia, on laskettu liian korkeasta pääomasta, kun kalliin hinnan aikana on tehty rakennuksia? Mutta se on kaikkein järjettömin seikka, jos pidetään taloja tyhjiä ja lämmitetään. Ne on kuitenkin pidettävä kunnossa eikä yhtään tule tuloja. Valtio maksaa yksityiselle puolelle vuokraa.

Oikeastaan näillä saatesanoilla tämä, herra puhemies.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Haluan oikaista virheen, jonka puheenvuorossani esitin, kun annoin sikäli väärän todistuksen, ettei mainitsemiani ponsia hallituksen kertomuksessa olisi. Kiitän eduskunnan apulaispääsihteeriä Vainiota, joka kävi minulle osoittamassa, että kertomuksen sivulla 273 mainitut ponnet mainitaan. Ponnet on kertomukseen kirjoitettu sellaisina kuin ne eduskunnan enemmistöpäätöksellä hyväksyttiin, mutta ne eivät ole siinä yhteydessä, missä tätä hallinnonalaa muuten käsitellään. Kun sisällysluettelon perusteella niitä etsiskelin, olen siis etsinyt niitä väärästä paikasta.

Moitteet kyllä sikäli pitävät paikkansa, että kun seuraavalla sivulla on laadittu vastausta ponsiin, niin kertomuksessa viitataan julkisella paikalla tapahtuvan alkoholin käytön osalta vain kunnalliseen päätöksentekoon, joka oli jo silloin tiedossa, kun tämä ponsi hyväksyttiin. Mitään toimenpiteitä siis hallituksen taholta ei tähän asiaan liittyen ole tehty.

Toinen ponsi koski erikoisesti nuorison päihteiden käyttöä ja sen haittoja. Siihen on sellainen vastaus, että on ollut toimikunta, joka on asiaa selvittänyt; sen sijaan ei muita toimenpiteitä ole.

Sikäli todistus oli siis väärä, että ponnet ovat kyllä kertomuksessa mukana. Kiitän saamastani virka-avusta.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Keskustan työreformista on puhuttu tavattoman paljon, vaikka se on vielä vain paperilla. Minä toivon, että keskusta sen paperille myös unohtaa.

Kahden ärrän porvareiden eli kokoomuksen työreformi on koettu käytännössä Iiro Viinasen ollessa valtiovarainministerinä. Engelin yksityistämisen yhteydessä työntekijät sanottiin irti, vaikka selvästikin oli kysymys liikkeen luovutuksesta. Tästä koetettiin valtiovarainministeri saada vakuuttuneeksi. Oli vetoomusta, oli vaatimusta, asiasta myös äänestettiin, mutta aivan tietien tahtoen valtiovarainministeri vei sen linjansa läpi, että irtisanominen vain.

Kaksi asiaa tässä jääkin nyt kovasti mietittävään. Onko todella niin, että oikeudessa 40 miljoonan markan korvaukset valtiolle aiheuttanut silloinen valtiovarainministeri Viinanen pääsee tästä asiasta ilman mitään jälkiseurauksia, vaikka teki tahallaan tämän vahingon, jonka valtio on siis joutunut työntekijöille maksamaan? Hän rikkoi lakia ihan tahallaan, koska kyllä täällä oli riittävästi niitä ihmisiä, jotka tiesivät, mistä oli kysymys ja miten olisi pitänyt menetellä.

Toinen asia, jonka haluan vielä nostaa esille Engelin yhteydessä, on se, miten turvataan korvaus laittomasta irtisanomisesta myös niille, jotka eivät silloin osanneet, ymmärtäneet, eivät saaneet tietoa, ohjausta, neuvontaa siihen, että olisivat osanneet vaatia korvausta laittomasta irtisanomisesta. Tällaisiakin onnettomia tapauksia tähän prosessiin liittyy.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Perustuslakivaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvä ehdotus mietinnön saattamisesta hallituksen tietoon hyväksytään.

Mietinnön toisessa ponnassa tarkoitettu, mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Esitellään kertomus ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä valmistelevasti käsitellyltä osalta.

Keskustelu:

Ed. Aalto: Herra puhemies! Vielä totesin aiemmin käyttämäni puheenvuoroon lisäyksenä sen, että kun ulkoasiainvaliokunnan ja hallituksen vuoropuhelu merkittävältä osin tapahtuu eduskunnan istuntosalin ulkopuolella niin, että valiokunta pyytää hallitukselta selonteita ja antaa hallitukselle suoraan niihin vastauksia, kaikki se parlamentaarinen valvonta, jota ulkoasiain hoidon osalta tapahtuu, ei tule eduskunnan tietoon. Silloin kun ulkoasiainvaliokunta yleensä pohtii niitä teemoja, joita se hallituksen kertomuksen tarkastamisen yhteydessä käsittelee, eräs tärkeä näkökulma on se, että me haluaisimme nostaa ajankohdan kannalta tärkeitä kysymyksiä eduskunnan tietoon ja keskusteluun. Tällä kertaa olemme tarkastelleet kolmea teemaa: ihmisoikeusnäkökohtia Suomen kauppapolitiikassa, pohjoista ulottuvuutta ja Suomen YK-politiikkaa ja YK-reformia.

Me olemme tässä mietinnössä halunneet korostaa sitä, että ihmisoikeuspolitiikalla on kasvava painoarvo Suomen ulkopoliitikassa. Ihmisoikeusnäkökohtien merkitys kauppapolitiikassa on yksi niistä painopistealueista, joita ulkoasiainvaliokunta käsittelee mietinnössään. Ihmisoikeusnäkökulmat nousevat nykyisin yhä useammin konkreettisesti esiin kansainvälisessä kaupassa. Keskustelua asiasta on vaikeuttanut vastakohtaisuus teollisuus- ja kehitysmaiden näkemyksissä. On tärkeää, että Suomi edistää järjestelyjä, jotka eivät perustu yksipuoliseen ihmis-

oikeuksien loukkausten tuomitsemiseen, vaan myös kannustimien käyttöön. Esimerkiksi lapsityövoiman käytön vähentämisen tehokkaimpia menetelmiä saattaa olla apu koulutusolojen kehittämiseksi ja ennen kaikkea toiminta köyhyyden lieventämiseksi.

Ihmisoikeuksien suojelun ja edistämisen kannalta on tärkeää tuoda keskusteluun vaatimus mahdollisimman objektiivisten, osapuolten välillä sovittujen kriteerien käyttämisestä erimielsyyksien arvioinnissa. Näin voitaisiin päästä aikaisempaa hedelmällisempään keskusteluun keinoista, joilla ihmisoikeuksien toteutumista voidaan edistää kauppasuhteita säätelvien sopimusten yhteydessä.

Toisena painopistealueena, kuten sanottu, valiokunta käsittelee Euroopan unionin pohjoista ulottuvuutta, jonka kehittämistä osana EU:n ulkosuhteita Suomen hallitus päätti esittää syyskuussa 1997. Pohjoisen ulottuvuuden avulla pyritään Euroopan unionin politiikan kehittämiseen ja EU:n etujen määrittelyyn pohjoisen Euroopan muuttuvassa tilanteessa EU:n tavoitteita edistävällä tavalla. Käsitteeseen sisältyvät toimenpiteet Suomen lähialueiden vakauden sekä yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen turvaamiseksi.

Vaikka pohjoisen ulottuvuuden ei sanota koskevankaan perinteistä turvallisuuspolitiikkaa, on sillä mielestäni selvästi vakautta ja turvallisuutta lisäävä vaikutus. Suomen tavoitteena ei ole uusien instituutioiden perustaminen, vaan Pohjois-Euroopan tarjoamien mahdollisuuksien paremmin kohdennettu hyödyntäminen. Suomi valmisteli asiaa koskevan tekstiehdotuksen joulukuussa 1997 pidetylle Eurooppa-neuvoston kokoukselle. Kokous päätti pyytää Euroopan komissiolta raportin, jonka pohjalta tehdään jatkopäätöksiä kuluvan vuoden aikana EU:n pohjoisen ulottuvuuden ohjelman valmistelun konkreettiseksi aloittamiseksi. Pohjoinen ulottuvuus on Suomelle ja sen naapurimaille hyödyllinen, koska se perehdyttää EU:ta Euroopan pohjoisten alueiden ongelmien käsittelyyn.

Suomen liittyessä EU:hun maahamme kohdistettiin odotuksia Venäjän ja laajasti ottaen pohjoisten asiain asiantuntemuksesta. Pohjoista ulottuvuutta koskevan aloitteen voi katsoa vastaavan näihin odotuksiin, koska se pyrkii EU:n aktivoimiseen samanaikaisesti Itämeren alueella Venäjän suuntaan ja Euroopan pohjoisosassa.

Sektorikohtaisista tavoitteista on tärkeimpiä Pohjois-Euroopassa hyödyntämättömien luonnonrikkauksien käyttöönotto. Alueen maailman

laajuisesti merkittävät öljy- ja kaasuesiintymät muodostavat tulevaisuudessa entistä merkittävämmän osan Euroopan energiavaroista. Toinen merkittävä tavoite on pohjoisen Euroopan liikenneverkostojen kytkeminen yleiseurooppalaiseen verkostoihin.

Merkittävänä ainesosina pohjoiseen ulottuvuuteen sisältyvät myös ympäristönsuojelun ja ydinturvallisuuden parantaminen, kaupan ja muun taloudellisen yhteistyön kehittäminen, järjestäytyneen rikollisuuden vastainen toiminta ja EU:n itäisen ulkorajavalvonnan tehostaminen sekä tutkimus- ja koulutusyhteistyö.

Pohjoisen ulottuvuuden kehittäminen tulee epäilemättä olemaan Suomelle keskeinen tavoite EU:n puheenjohtajakaudellaan vuoden 1999 loppupuoliskolla. Se merkitsee Suomelle mahdollisuutta edistää samanaikaisesti omia, unionin ja kaikkien naapurimaittemme ja muuten lähialueellamme sijaitsevien maiden kannalta merkittäviä asioita.

Ulkoasiainvaliokunnan kolmas painopistealue on Suomen YK-politiikka. Olemme erityisesti halunneet alleviivata YK:n maailmanjärjestön olemassaolon merkitystä ja Suomen YK-politiikan tärkeyttä niiden viimeksi kuluneiden Eurooppa-keskeisten vuosien jälkeen, jolloin olemme joutuneet kansainvälistä huomiotaamme, mielenkiintoa ja voimavaroja käyttämään hyvin paljon eurooppalaisten kysymysten järjestämiseen.

Valiokunta on muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen toimintaan vuosittain tutustuneiden valtuuskuntiansa välityksellä seurannut YK:n meneillään olevaa uudistusprosessia, jonka tarkoituksena on saada maailmanjärjestö kykeneväksi paremmin vastaamaan ajan haasteisiin.

Pääsihteeri Kofi Annanin johtaman uudistuksen tuloksellinen toteuttaminen on tärkeää aikana, jolloin maailmanjärjestön talouskriisi vakavasti vaikeuttaa sen toimintaa.

YK-reformi on ollut tekeillä jo useiden vuosien ajan, mutta useimpien kolme vuotta sitten tarkoitusta varten asetettujen työryhmien toiminta ei ole johtanut tuloksiin. Ongelmana on lisäksi, että lähes kaikkien jäsenvaltioiden periaatteellinen tuki uudistukselle on toistaiseksi johtanut vain osittaisiin käytännön tuloksiin. Yhdistyneiden kansakuntien talouskriisin mittasuhteet eivät ole ylivoimaisia hallittaviksi. Kysymys on lähinnä poliittisen tahdon puutteesta, joka on johtanut yleisesti huonon maksukurin ohella kiistoihin jäsenosuuksien uudelleenmäärittelystä.

Kun ulkoasiainvaliokunnan valtuuskunta viime syksynä vieraili YK:ssa, oli YK:n budjetista puhuttaessa mielenkiintoista kuulla kahden vantaalaisen kansanedustajan havainto, että eihän maailmanjärjestön budjetin loppusumma ole yhtään suurempi kuin Vantaan kaupungin budjetti.

On mielestäni perusteltua, että Suomi on ilmaissut tukensa sekä Japanin että Saksan pysyvän jäsenyyden puolesta YK:n turvallisuusneuvostossa. Tärkeää on varmistaa myös kehitysmaiden pysyvä edustus pysyvien jäsenten joukossa.

Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mielestä Suomen tulisi YK-reformia käsiteltäessä ottaa esille ajatus parlamentaarisen ulottuvuuden luomisesta YK:lle. Useimmilla muilla hallitusten välisillä kansainvälisillä järjestöillä on parlamentaarinen elin, joka voi lähentää järjestön pyrkimyksiä kansallisiin lainsäädäntöelimiin ja sen välityksellä jäsenmaiden kansalaisiin. Parlamentaarisen ulottuvuuden olemassaolo YK:ssa saattaisi vahvistaa maailmanjärjestön toimenpiteiden legitimitettä.

Ed. K e k k o n e n : Puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Aaltonen puhui pohjoisesta ulottuvuudesta ja kytki siihen mahdollisuuden itäisiin yhteyksiin, siis siihen, että me olemme tässä lähellä Venäjää ja sitä kaikkea, mikä sinne aukeaa, tässä yhteydessä haluaisin ääneen aprikoida sitä — ja näin todellakaan ei ed. Aaltonen sanonut — mahtaako meidän Venäjä-tuntemuksemme sittenkin olla myytti. Me olimme Venäjän-tuntijoita siihen saakka, kun me elimme Yy- maailmassa. Mutta nyt kun rajat ovat avautuneet, on paljon sen kaltaisia merkkejä, jotka viittaavat siihen, että meillä ei ole erikoisasmaa, ei erikoisasmaa ollenkaan, ja tämä on tietysti suuri haaste suomalaiselle ulkopolitiikalle.

Arvoisa herra puhemies! Suomen YK-politiikkaan ulkoasiainvaliokunta perehtyi aika lailla, ja käytiin aikamoinen keskustelu siitä, tulisiko luoda parlamentaarinen ulottuvuus, parlamentaarinen elin, joka voi lähentää järjestön pyrkimyksiä kansallisiin lainsäädäntöelimiin ja niiden välityksellä jäsenmaiden kansalaisiin. Sitten mieltäni kirjattiin lausuma siitä, että parlamentaarisen ulottuvuuden olemassaolo YK:ssa saattaisi vahvistaa maailmanjärjestön toimenpiteiden legitimitettä, mikä on hyvin mielenkiintoinen näkökulma. Mutta maailmassa kyllä on kovin paljon parlamentaarista yhteistyötä. Parla-

mentaarinen yhteistyö on teoriassa, paperilla, erittäin arvokasta tietenkin, mutta kyllä siihen liittyy myös mitä mittavin tehottomuus. Tästä asiasta käytiin aika perusteellistakin keskustelua, ja kannattaa olla mieluummin realisti kuin sinisilmäinen sen suhteen, mitä parlamenttien välinen yhteistyö esimerkiksi YK-järjestössä voisi merkitä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Aaltosen äskeinen johdattelupuheenvuoro sisälsi paljon mielenkiintoista pohdiskelua. Minä kiinnitän huomiota vain yhteen asiaan. En voi olla käyttämättä tilaisuutta tehdäkseen eräänlaisen aloitteen UaV:n puheenjohtajan kautta vaikka valiokunnallekin. Kun tulevaisuusvaliokunta on tehnyt tai teettäkään melkoisen joukon erilaisia selvityksiä ja raportteja, jotka ovat aika historiallisia, vielä kun niitä on käännetty englannin kielelle ja muille sivistyskielille, niin UaV voisi tehdä mahdollisimman pikaisesti tällaisen selvityksen pohjoisesta ulottuvuudesta käyttäen parhaita mahdollisia sekä ulkoministeriön että muiden ministeriöitten ja hallintoalojen asiantuntijoita ja saattaa sen meidän kaikkien käyttöön ja myös keskusteluasiakirjaksi, Euroopan unionin ja Eurooppa-neuvoston kokouksissakin viitattavaksi asiakirjaksi. Tällä voisi olla uskomattoman suuri merkitys, kun tämä asia on muuten nostettu tahtille.

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Aaltonen mielestäni esitti hyvin asiantuntevasti eräitä näkemyksiä pohjoisesta ulottuvuudesta. Ensinnäkin on syytä todeta kuitenkin se ongelma, johon ed. Pulliainen myös viittasi, että meillä suomalaisilla enempää kuin muillakaan ei ole tänä päivänä yhtenäistä käsitystä siitä, mitä pohjoisella ulottuvuudella tarkoitetaan. (Ed. Kekkonen: Kenenkäs vika se on?) — Se ei ole varsinaisesti kenenkään vika, mutta tarvittaisiin koordinoitua ja eri näkemysten yhteensovittamista.

Ensinnäkin on kuitenkin selkeästi sanottava, että on myönteistä, että pääministeri Lipponen omalla arvovallallaan otti Rovaniemen konferenssissa tämän asian esiin ja on vienyt sitä myös eteenpäin Euroopan unionissa. Asia on saanut siellä periaatteellisella tasolla myönteisen vastaanoton, ja siellähän on valmistumassa asiakirja myös EU:n piirissä.

Toisaalta tämä asia on edennyt myös muuta kautta. Esimerkiksi Euroopan alueiden komitea on omalta osaltaan hyväksynyt lausunnon, joka

koskee pohjoista ulottuvuutta. Näiden käsitteiden välinen ero on aika suuri. Suomen tämän hetken virallinen pääministerin tekemä aloitehan lähtee siitä, että pohjoinen ulottuvuus on ennen kaikkea ulkopoliittinen käsite ja että sitä kautta edetään niin, että jopa on sanottu tässä vaiheessa, että se ei tarvitse ollenkaan rahaa EU:n taholta olemassa olevien rahojen lisäksi.

Toisaalta olen sitä mieltä, että tämä lähestymistapa voi olla hyvin järkevä ja viisas tässä vaiheessa, jotta tämä asia saadaan ajetuksi eteenpäin ja tämä käsite saadaan vakiinnutetuksi EU:n piirissä. Kokonaisuutena näen kuitenkin, että pohjoisella ulottuvuudella on ja sillä tulee olla — joita näkökohtia myös ed. Aaltonen mielestäni toi esiin — myös alueellista, aluepoliittista ja Suomen sisäisesti ennen kaikkea lähellä raja-alueita kansallista merkitystä mittavassa määrin.

Ensinnäkin ajatelkaamme asetelmaa, mikä vallitsee, että pohjoisen ulottuvuuden lähtökohdista pääministeri Lipposen aloitteesta oli hyvin pitkälle Barentsin alueen luonnonrikkaudet ja niiden välttämätön hyödyntäminen Euroopan unionin tarpeisiin, jopa, niin kuin hän totesi, Euroopan unionin tuleva riippuvuus näistä luonnonvaroista. Tämän asetelman pohjalta me voimme selkeästi lähteä siitä, että jos ja kun noita luonnonvaroja hyödynnetään ehkä 15:n, viimeistään 20 vuoden kuluttua, osa siitä infrastruktuurista, huollosta ja muusta täytyy tapahtua Suomen kautta. Meillä on ja tulee olemaan melko merkittävä ja tärkeä rooli siinä aivan riippumatta siitä, haluammeko sitä tässä vaiheessa vielä virallisesti tuoda esiin.

Tältä kannalta tarkasteltuna on hyvin perusteltua, että me ensinnäkin huolehdimme siitä, että Suomen raja-alueiden infrastruktuuri ja pohjoisen ja itäisen Suomen alueen infrastruktuuri on jatkossakin kunnossa, että väestön osamistasosta huolehditaan ja että yleensäkin siellä asuu väestöä, jolla on mahdollisuus vastata niistä haasteista, jotka noiden luonnonvarojen hyödyntäminen tulevaisuudessa eittämättä myös meille antaa.

Tämä on myös yksi peruste sille, että annettua Agenda 2000:ssa Itä-Suomi on tärkeä säilyttää kokonaisuudessaan, niin kuin tällä hetkellä onkin, ykköstukialueessa ja samoin nykyinen kuo-rostukialue voidaan sisällyttää, kuten komissio esittää, ykkösalueeseen. Tälle on hyvin selkeät ja vankat, asialliset perustelut, ja näitä perusteluita pohjoisen ulottuvuuden käsite hyvin merkittävästi tukee.

Toisaalta on tietysti hyvin tärkeää, että Barentsin alue on tasavertaisesti esillä EU:ssa myös Itämeren alueen kanssa. Siksi olisi varmaan perusteltua, että Suomen puheenjohtajakaudella pyritään järjestämään huippukonferenssi, jossa käsitellään tätä pohjoista aluetta. Tämä on ehkä mahdollista vain siten, että silloin on mukana sekä Itämeren alue että Barentsin alue. Barentsin euroarktinen neuvostohan on jo olemassa, jossa myös EU on mukana, ja lisäksi siinä ovat myös Kanada ja Yhdysvallat.

Kaiken kaikkiaan mielestäni pohjoisen ulottuvuuden käsite on myötätuulessa ja menossa myönteisellä tavalla eteenpäin, ja siinä nykyisellä hallituksella on oma kiistaton ansionsa. Tätä asiaa tulee jatkossakin hoitaa ja tuoda lähemmäksi sitä jokapäiväistä elämää ja hyödyntämistä, niin että me todella voimme Suomea ja Suomen kansalaisina saada myös käytännössä konkreettista, myös taloudellista, hyötyä tätä käsitettä edelleen kehitettäessä. Uskon, että näin myös tapahtuu, mutta se edellyttää sitä, että niin Suomessa kuin ennen kaikkea Pohjoismaiden neuvoston tasolla ja viime kädessä Euroopan unionissa koordinoidaan ja konkretisoidaan nämä käsitteet niin, että me suurin piirtein puhumme samasta asiasta silloin, kun pohjoista ulottuvuutta käsitellään.

Mitä tulee Suomen YK-politiikkaan, josta puheenjohtaja Aaltonen myös kertoi, millä tavoin ulkoasiainvaliokunta on valinnut sen erääksi painopistealueeksi, se on tietysti myönteistä. Mutta kun ed. Aaltosella on seuraava puheenvuoro, pyytäisin häntä siinä yhteydessä selvittämään sitä, millä tavalla Euroopan unionin jäsenyys on vaikuttanut Suomen YK-politiikkaan, koska minulla on sellainen käsitys, että Suomella ei ole eikä voi olla mitään omaa itsenäistä YK-politiikkaa, koska Euroopan unioni esiintyy yhteisenä EU:n politiikan esittäjänä YK:ssa ja Euroopan unioni pitkälle määrittelee myös Suomen YK-politiikan linjaukset. Toivottavasti puheenjohtaja ed. Aaltonen antaa tästä oman vastauksensa ja selontekonsa.

Tietysti on tiettyjä käytännön asioita, joissa jokainen valtio noudattaa omaa politiikkaansa. Jos näin on, niin kuin epäilen, tietysti meidän on tärkeää vaikuttaa Euroopan unionissa siihen, mitä kantoja Euroopan unioni ottaa suhteessa YK:hon.

Ed. Aaltonen: Arvoisa puhemies! Suomen asema Euroopan unionin jäsenvaltiona on todella sillä tavalla ainutlaatuinen, että Suomen

Venäjän-vastainen raja on ainoa Euroopan unionin ulkoraja suuren Venäjän kanssa. Se antaa pohjoiselle ulottuvuudelle myös Euroopan unionista lähtien sen tyyppisiä haasteita, että on EU:n ja koko Euroopan intressi olla mukana Venäjän sisäisten olojen kehittämisessä, niin että Venäjälle vähitellen syntyy vakaa demokratia ja toimiva markkinatalous, että suhteet Euroopan unionin ja Venäjän välillä voivat entisestään vilkastua. Tämä antaa omaa ponttaan Euroopan unionin pohjoisen ulottuvuuden luomiselle ja on omiaan lisäämään Keski- ja Etelä-Euroopan mielenkiintoa tätä hanketta kohtaan.

Kun ed. Kekkonen nosti esiin mielenkiintoisen kysymyksen siitä, onko meidän suomalaisten Venäjä-tuntemus sittenkin myytti, niin tekee mieli hiukan tätä kysymystä tarkastella. Voi tietysti väittää, että me tunsimme paremmin Neuvostoliittoa kuin tunnemme Venäjää, mutta kyllä minä omaisin positiivisemman käsityksen myös meidän Venäjä-tuntemuksestamme. Venäläiset ja neuvostoliittolaiset ovat ihmisinä samoja, heidän mentaliteettinsa on entisellään. Me kuitenkin aina täällä elelläänä naapurina tunnemme naapurin mentaliteettia, toimintatapoja ja sielunelämän liikkeitä ainakin niin paljon kuin voi tuntea. Bysantin salaisuuksistahan paljon puhutaan ja siitä, miten vaikea Venäjää ja venäläisten käyttäytymistä on ymmärtää. Mutta se nyt ainakin on selvää, että me tunnemme paremmin Venäjää ja venäläisiä kuin yleensä muut eurooppalaiset, jos ajatellaan Länsi-Eurooppaa ja Keski-Eurooppaa.

Mutta suuri heikkous ja puute niin sanotussa Venäjä-tuntemuksessa on se, että kun Neuvostoliitto hajosi noin viideksitoista uudeksi itsenäiseksi valtioksi, meidän on pakko ainakin itsellemme tunnustaa, että emme me erityisen hyviä Keski-Aasian valtioiden asiantuntijoita ole, emme tiedä Kaukasuksen maista riittävästi ja kyllä Baltiakin on ollut alue, jota on pitänyt ryhtyä opiskelemaan vasta sen jälkeen, kun Baltian maat itsenäistyivät. Viroa me jonkin verran tunsimme. Neuvostovallan aikana siellä jo moni kävi. Mutta kyllä Latvia ovat Liettua on kulttuurina, valtioina ja kansakuntina meille sittenkin enemmän vieraita.

Jos puhutaan Suomen kannalta hyvin läheisestä alueesta, Venäjän Karjalasta, niin eipä siellä moni suomalainen päässyt neuvostovallan aikana käymään. Kyllä ne polut ja ihmiset on jouduttu käymään läpi vasta aivan tämän vuosikymmenen aikana. Mutta ei meidän heikolla asiantuntemuksella kannata Euroopassa elämi-

dä. Kyllä me sittenkin heihin nähden, ja se varmasti Brysselissä hyvin ymmärretään, kohtalaiseen hyvin Venäjää tunnemme.

Ulkoasiainvaliokuntahan on viime vuosina omaksunut sen tyyppisen strategian omilla perehtymismatkoillaan, että me olemme lähteneet nimenomaan perehtymään ja hakemaan tietoa niiltä alueilta, jotka näiden kymmenen vuoden takaisten suurten mullistusten jälkeen ovat syntyneet uusina itsenäisinä valtioina. Mehän vuosi sitten teimme matkan Keski-Aasiaan. Ensi elokuuksi me olemme suunnittelemassa Kaukasuksen aluetta. — Tammikuussa kävimme Afrikan pohjoisosissa, ranskankielisessä Afrikassa, jota Suomi ei oikeastaan ollenkaan tuntenut. — Olemme näin halunneet kartoittaa eurooppalaisia ja omaa lähiympäristöämme ja valmistautua Euroopan unionin puheenjohtajavuoteen.

Mitä esimerkiksi ranskankieliseen Afrikkaan tulee, se saattaa äkkiä ajatellen tuntua kaukaiselta, mutta kun me otamme EU:n puheenjohtajan nuijan käsiimme, me joudumme vetämään seuraavat Lomé-sopimuskierrokset, käsittelemään agendalla kaikki ne ongelmakysymykset, jotka Pohjois-Afrikkaan liittyvät. Se on koko Euroopan kannalta monesta syystä hankala alue. Aavi-koituminen, taloudelliset ja poliittiset ongelmat ovat jatkuvasti lisänneet pakolaisilmiötä. On selvää, että Afrikan köyhät maat eivät pysty ottamaan vastaan pakolaisia — väärin sanoa varmasti — riittävästi. Tarkoitin sitä, että pakolaisvirrat suuntautuvat mieluummin Välimeren yli Euroopan puolelle.

Barentsinmeren alueen luonnonrikkauudet ovat ilman muuta se vipusin, jolla me voimme Keski-Euroopan maiden mielenkiintoa pohjoista ulottuvuutta kohtaan lisätä. Etelä-Euroopan maat varmasti tulevat karsastamaan tämän projektin kehittämistä, ovat sen itse asiassa jo ilmaisseet, eikä meidän missään vaiheessa pidä korostaa sitä, että me olisimme jonkinlaista pohjoista blokkia synnyttämässä, yhtä vähän kuin meidän tarvitsee hyväksyä minkään välimerellisen blokin synnyttämistä. Mutta sen seikan selväksi tekeminen, että Keski-Euroopan maat tulevat energiataloutensa osalta olemaan tulevaisuudessa riippuvaisia Barentsin alueen öljy- ja kaasuvaroista, on asia, joka puhuttelee.

Pohjois-Afrikan ja Pohjanmeren tunnetut öljy- ja kaasuvarat kestävät Euroopan kulutusta silmällä pitäen 20 vuotta. Barentsinmeren öljy- ja kaasuvarat kestävät asiantuntija-arvioiden mukaan 140 vuotta. Se on aika merkittävä näkökohta.

Ed. Pulliainen puhui tulevaisuusvaliokunnan selvityksistä. Saattaisi muuten näin ajatellen olla viisasta joskus vähän lisätä näiden kahden valiokunnan yhteistoimintaa ja keskinäisiä keskusteluja. Mutta sen ed. Pulliainen ehdotukseen jo haluaisin sanoa, että me olemme viime aikoina ulkoasiainvaliokunnassa paljon puhuneet siitä, että meillä pitäisi olla riittävästi resursseja teettää ulkopuolisilla tutkimuslaitoksilla ja yliopistoilla laaja-alaisia selvityksiä eri asioista omaan käyttöömme. Valtiontilintarkastajat ovat harrastaneet jo monta vuotta tällaisten ulkopuolisten tekemien tutkimusten ja selvitysten tilaamista, ja se palvelee heidän arkista työtään. Tässä me olemme nyt ottaneet eräitä konkreettisia askelia.

Ed. Manninen esitti kysymyksen EU-jäsenyyden vaikutuksista Suomen YK-politiikkaan, ja ed. Manninen näyttää olevan kysymyksessä hyvin informoitu. Asiahan on niin, että Suomi on mukana muiden Euroopan unionin jäsenmaiden kanssa muotoilemassa EU:n YK-politiikkaa. Ainakaan toistaiseksi en ole kuullut mitään sellaista, että se olisi ollut Suomelle jollakin tavoin ongelmallista. Ehkä meidän YK-edustuston edustajiemme YK:n kateederilta pitämien puheenvuorojen määrä on vähentynyt, koska Suomen kansallisia puheenvuoroja pidetään vähemmän kuin ennen ja Suomi yhtenä EU-maana ei aina pääse esittämään Euroopan unionin kantoja YK:n istunnoissa.

Mutta eräs kysymys, jota me olemme mielenkiinnolla kyselleet New Yorkin-matkoilla ja joka kertoo mukanaolosta EU:ssa, on kysymys siitä, minkälaisia ovat norjalaisten YK-diplomaattien ja YK-valtuuskuntaan kuuluvien poliitikkojen tuntemukset siitä, että he joutuvat olemaan ulkopuolella kaikkien niitten tärkeitten eurooppalaisten kokouksien, joissa Suomi, Ruotsi ja Tanska pääsevät mukaan YK-politiikan muotoiluun. Kyllä me olemme saaneet sellaisia vastauksia, että norjalaiset tuntevat olonsa surkeaksi.

Ed. K e k k o n e n : Puhemies! Ihan tähän viimeiseen, mitä valiokunnan puheenjohtaja ed. Aaltonen sanoi. UaV:n delegaatio kävi Norjassa joku aika sitten, ja he hyvin avoimesti sanoivat tämän pulman, että he tuntevat itsensä ulkopuoliseksi juuri sen takia, että he eivät kuulu EU:hun. Heille se näytti olevan todella suuri pulma. He puhuivat siitä hyvin avoimesti.

Kun ed. Aaltonen tarttui keskusteluun siitä, olemmeko me tietäjiä suhteessa itään vai emme,

ja mainitsi muun muassa sen, että nyt vasta vapautumisen jälkeen Baltian maihin on saatu yhteyksiä, niin se pitää aivan paikkansa.

Mutta haluaisin ottaa yhden näkökulman, joka tukee sitä, mitä sanoin ihan ensimmäiseksi tästä vähän myyttisestä asiasta. Tämä kuulostaa varmaan kovin pieneltä, mutta minusta tämä liittyy asiaan. Baltian maissa on Neuvostoliiton ajoilta ystävyyskaupunkeja suomalaisten kaupunkien kanssa. Nyt kun on tapahtunut tämä vapautuminen, niin vaikka suomalaiset olisivat kovinkin aktiivisia, vielä aktiivisempia kuin aikaisemmin, kyseisiin Baltian maiden kaupunkeihin nähden, niin hepä eivät enää olekaan meihin päin. Vapautuminen on tuonut mukanaan sellaisen piirteen, että he haluavatkin katsoa vähän laveempaan maailmaan, syvemmälle länteen, pidemmälle kuin mitä Suomi tarjoaa. Eli me olemme tässä myöskin vastaanottavana puolena mahdollisia menettäjiä. Ystävyyskaupunkisuhteet nyt eivät ole järin tärkeitä, mutta ne kuvaavat jossain määrin kuitenkin sitä ilmapiirin muutosta, joka on aivan olennainen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Mielestäni ed. Kekkonen oli kerrankin oikeassa, kun hän puhui tästä, että meidän Venäjän tuntemuksemme on tietyn asteinen myytti. Hän oli suoraan viivaisesti ajatellen varmasti oikeassa.

Näkisin asian niin, että kyllä kai meillä on Venäjän- ja Neuvostoliiton-tuntemusta, mutta tietyllä tavalla meidän kansojemme välinen "henkilökemia" ja historialliset perinteet ovat sellaisia, että tämä Venäjän-tuntemus ei tietyllä tavalla kasva hedelmällisessä maassa. Ajatellaan, minkälaisia vaikeuksia meillä on Venäjän kanssa kaikessa, vaikka meillä pitäisi mennä kaiken hienosti, koska me tunnemme niin mahdotoman hyvin. On tehty kymmeniä vuosia peltihallikauppoja ja diplomatiaa ja muuta Venäjän suuntaan. Siitä huolimatta ei mene hyvin, ja siinä ei kyllä ole kysymys siitä tuntemuksesta niinkään vaan siitä, että me olemme niin kovin erilaisia. Kissa ja koirakin tuntevat toisensa hyvin, mutta siitä huolimatta eivät aina välttämättä sovi yhteen. Tämä oli ehkä rumasti sanottu, mutta sanotaan nyt tällä tavalla. (Ed. Kekkonen: Kumpi on kissa ja kumpi koira?) — No, ei sillä väliä, kyllä sen melkein tietää.

Mutta tämä pohjoinen ulottuvuus on oikein todellinen myytti. Se on sellainen muotisana, joka on sen jälkeen, kun ydinaseeton Pohjola ja muut tällaiset ovat häipyneet, nyt taas 10:ksi,

20:ksi, 30:ksi vuodeksi otettu, jotta voidaan puhua pohjoisesta ulottuvuudesta, joka on kansainvälisesti ja ulkopoliittisesti hieno sanonta. Minä sanon, että kun minäkin menen tupailtaan Ikaalisissa ja jysäytän tällaisen sanan, niin kyllä siinä vaan kansalaiset ovat silmät pyöreinä.

Ed. E l o : Puhemies! Aivan lyhyesti. Ed. Manninen kun otti esille EU:n YK-politiikan, niin kyllähän me tiedämme sen, että EU:ssa on pyritty kehittämään yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Mutta esimerkiksi Irakin kysymyksessä aivan selvästi osoittautuu se, että ei EU pysty yhteiseen ulkopoliittikkaan silloin, kun on kovin vaikeista asioista kysymys ja kun on selviä erimielisyyksiä, niin kuin tässä tapauksessa Iso-Britannian ja Ranskan välillä.

Kun amerikkalainen johtaja tulee Eurooppaan, en nyt puhu presidentti Clintonista ja Madeleine Albrightista, joskus hän leikkisästi ja jopa pilkallisesti kysyy, missä on EU:n ulkoministeri. Ranskalaiset ovat kovasti ajaneet yhteisiä kasvoja EU:n ulkopoliittikalle, mutta esimerkiksi Suomessa suhtauduttiin varsin nuivasti ennen Amsterdamin kokousta tähän ranskalaiseen ajatukseen. Itse olen koko ajan lämmennyt sille, että EU:lla pitäisi olla entistä enemmän omat kasvot ulkopoliitikassa. Mutta se ei sulje pois sitä, että jokainen jäsenmaa tietysti myöskin harrastaa omaa politiikkaansa, kysymyksiä, jotka ovat ratkaisevia kansalliselle turvallisuudelle.

Totean vielä, puhemies, että EU:n yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on paljon kehittämisen varaa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! EU:n ulkopoliittikkaan: Konkreettisella osa-alueella eli ympäristöpolitiikassa EU on kyllä pystynyt varsin hyvin toimimaan myös yhden äänen kautta, yksimielisen kannanoton kautta. Esimerkiksi viime kesänä New Yorkissa Ungass-kokouksen yhteydessä ja sitten Kiotossa syntyi aivan selkeästi ilman mitään ulkoministeriä EU:n yhteinen kanta, jonka aina puheenjohtajamaan ympäristöministeri esitti ja jota hän edusti. Tuolla tavalla hyvin tärkeä osa ulkopoliittikkaa, nimittäin ympäristöpolitiikka, toimii.

Edelleen Suomen ja Venäjän suhteeseen. Ehkäpä se niin alkaa ollakin, että me kaikki näemme Venäjän mahdollisuutena ja nimenomaan Pietarin alueen sellaisena osana Suomenkin menestystä, että tilanne palaa siihen, mikä se oli ennen ensimmäistä maailmansotaa, ennen vuot-

ta 1914, (Ed. Kekkonen: Suomi Venäjän valtaan vai?) eli yhteistyö sillä tavalla nimenomaan taloudellisestikin täältä Suomesta suuntautuu hyvin paljon nimenomaan Pietariin. (Ed. Kekkonen: välihuuto) — Jatkan korokkeelta, jotta ed. Kekkonen vähemmän häiriintyy.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Tiusanen, puheenvuoroa ei käytetä käytävältä.

Puhuja (korokkeelta): Kiitos, arvoisa varapuhemies! Todellakin siirryin tänne korokkeelle puhumaan, että voin vastata myös ed. Kekkoselle suoremmin. Todella jouduin käyttämään puheenvuoron ehkä vain sen takia käytävältä, että jalat olivat ”niin nopeat”, että ehdin siirtyä käytävälle, kun puhuin samalla.

Ed. Kekkonen kysyi, tarkoitan siis sitä, että Suomi olisi Venäjän autonominen osa, siis suurruhtinaskunta. En todellakaan, ed. Kekkonen. Kun totesin, että tilanne muuttuu samanlaiseksi Suomen ja Venäjän suhteissa kuin se oli ennen ensimmäistä maailmansotaa, tarkoitin nimenomaan vahvuusmielessä, siis siinä, että Suomen taloudelliset edut ovat hyvin paljon lähialueilla, Pietarin suunnassa, jolloin — kun me saamme yhteisen rajamme läpi kulkevaksi ja läpäiseväksi — myös taloudellinen yhteistyö kehittyä. Lähin suuri markkina-alue Suomelle on tietysti Venäjällä ja Pietarin alue, sehän lienee selvää. Näin ollen Venäjä on siis mahdollisuus.

Aloitin oman puheenvuoroni Venäjän osan sillä, että uskon, että me kaikki, jotka täällä nyt olemme, ajattelemme niin, että Venäjä on nimenomaan meille vahvuus eikä uhka. (Ed. Kekkonen: välihuuto) — Uskon, että ed. Kekkoselle Venäjä on jollakin tavalla myös uhka. En minä sitä usko, että hän nyt sitä kokonaan ja sataprosenttisesti vain uhkana pitää. — Mutta toivoisin, että tällainen näkökanta voittaa, että Venäjä on enemmän mahdollisuus kuin uhka. Näin ollen myös taloudellisesti ajatellen meidän tulee nähdä asia niin, että Venäjä tarjoaa myös meidän teollisuudellemme, viennillemme mahdollisuuksia, niin kuin oli ennen vuotta 1914. Suomen taloudelle toki Pietari oli viennin kohde ja vaurauden lähde.

Tämä liittyy myös siihen, että täällä eduskunnassa on kuulutettu olevan kanavapuolue, joka rakentaisi mieluummin Suomen alueelle merikanavan, joka yhdistää Suomenlahden sisävesistöön. Perustelu tälle on, että se kulkee nimenomaan Suomen alueella kokonaisuudessaan.

Toinen puoli tätä perustelua on se, että Saimaan kanavaa ei voida kehittää, koska se kulkee Venäjän kautta. Tässä nähdään Venäjä uhkana, maana, jonka kanssa ei voida normaalisti hoitaa asioita.

Maantieliikenteen kohdalla tämä asia tulee myös varsin usein esille. Enemminkin reagoidaan ja reagoidutaan venäläiseen suhtautumiseen, ehkä halutaan enemmänkin vastata toimiin vastatoimilla kuin etsiä sopuratkaisu. Aivan selvää on ja meille kaakkoissuomalaisille, arvoisalle ed. Kekkoselle ja minulle erityisesti, että nimenomaan rajan läpäisevyys ja kaupan ja liikenteen toimivuus Suomen ja Venäjän välillä on vahvuus ja erittäin tärkeä asia Suomen ja erityisesti Kaakkois-Suomen taloudelle.

Ed. Aaltonen: Arvoisa puhemies! Eivät ne ole ainoastaan Ikaalisissa asuvien ihmisten silmät, jotka ed. Aittoniemen puhuessa pyörivät, täälläkin joutuu joskus silmiään pyörittelemään. Sanon, että ei Venäjän-tuntemus ole mikään myytti. Suomalaisilla on satoja vuosia vanhaa tietoa Venäjästä ja venäläisistä ja kanssakäymistä. Ed. Aittoniemi liioittelee, kun hän toteaa, että heidän kanssaan on vain vaikeuksia.

Olen sanonut, että tänä päivänä Suomen ja Venäjän suhteet ovat ehkä paremmat kuin koskaan, ja tarkoitan sillä sitä, että ne ovat nyt ensimmäistä kertaa luontevalla pohjalla sillä tavoin, että tässä kaksi demokratiaan pyrkivää maata, markkinataloutta rakentavaa maata on voinut luoda laajemman yhteistyöverkoston kuin koskaan aikaisemmin. Se kauppa, joka tänään on volyymitään Suomen ja Venäjän välillä yhtä korkealla tasolla kuin se oli korkeimmillaan Neuvostoliiton aikana, on tänään luotu satojen pienten suomalaisten yritysten toimesta, ei enää valtioiden keskinäisillä sopimuksilla kuin Neuvostoliiton aikana. Tämä kaikki luo kansalaisten, yritysten välisiä yhteysverkostoja ja tekee nämä suhteet hyvin luonteviksi.

Pohjoinen ulottuvuus on tärkeä kysymys, ed. Aittoniemi, sen takia että sillä on paljon konkreettista sisältöä. En enää aio toistaa niitä kuutta seitsemää elementtiä, jotka tähän liittyvät, mutta pohjoisen ulottuvuuden tärkeydestä kertoo sekin, että sitä monet Suomen naapurit kahtivat.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Kun ed. Aittoniemi käsitteli pohjoista ulottuvuutta, en malttanut olla pyytämättä puheenvuoroa yksinkertaisesti sen takia, että minusta ed. Manninen,

hänen puoluetoverinsa, lausui hyvin kauniisti sen, että Suomen tällä hallituksella on oma kiistaton ansionsa sen suhteen, että pohjoinen ulottuvuus on tullut niin kattavaksi ja tärkeäksi käsitteeksi.

On tietysti aivan selvää, että eihän pohjoinen ulottuvuus voi olla täsmällinen määritelmä. Se on kokonaiskäsitys, johon sisältyy yleisten päämäärien lisäksi joukko sektorikohtaisia tavoitteita. Nämä sektorikohtaiset tavoitteet ovat hyvin eläväistä laatua. Ne muuttuvat, kun aika muuttuu, ja ne muuttuvat, kun tarpeet muuttuvat.

Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Aaltonen itse asiassa tätä kysymystä jo selvitteli, niin että en puhu siitä sen kummemmin. Toistan vain sen, että on hyvin mielenkiintoista havaita, että samassa puolueessa on niin kovin erilaisia käsityksiä myös tästä asiasta, joka kansallisen ulkopoliittikkamme kannalta on yksi keskeisimmistä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Venäjä-kysymyksestä voisi todeta, että itse asun hyvin lähellä rajaa ja olen opetellut yhteistyötä Venäjän kanssa. Jo kuusi seitsemän vuotta on ravattu rajan yli vähän väliä. Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajalle ed. Aaltoselle viestiä vain siitä, jotta rajojen ylittämisen pitäisi yleensä olla juoheva toimitus. Siihen pitäisi tietysti ulkoasiainvaliokunnankin puuttua. En tiedä, millä tavalla se pystyy puuttumaan etenkin Venäjän rajan ylittämiseen.

Jollakin tavalla tuntuu, että demokratia, joka siellä on kasvamassa, ei ole saanut ainakaan sitä aikaan, jotta se voisi hallita samalla tavalla kuin Suomessa käsitetään demokratian hallitsevan joillakin säännöillä. Siellä ilmeisesti jotkin tahot pystyvät enemmän vaikuttamaan kaiken näköisten maksujen keruuseen, ja se liittyy ilmeisesti myös ed. Tiusasen ajatteluun siitä, minkä takia suomalaiset haluavat Saimaan kanavan mahdollisesti muuttaa Suomen puolelle. Siinäkin on erinäköisiä jäänmurtajaongelmia, joitakin väylämaksuja ja tällaisia, jotka voivat toisena päivänä olla moninkertaisia. Venäjällä ei markkinataloutta ole vielä opittu hallitsemaan. Siellä ilmeisesti lypsetään niin pitkälle, että toiminta menee kannattamattomaksi ja loppuu. Otetaan viimeisetkin irti.

Mutta erityisesti rajamaksujen suuntaan toivoisi, jos ulkoasiainvaliokunta voi jatkossa millään tavalla vaikuttaa, että esimerkiksi autopapierien käsittelymaksuista, joita rajalla peritään

mielivaltaisesti, pitäisi päästä pois. Suomen valtion pitäisi vaikuttaa vaikka Brysselin kautta neuvotteluilla, että toiminta siellä loppuisi ja rajan ylitys olisi vapaata ja maksutonta. Passit ja viisumit tietysti katsotaan, mutta ei olisi mitään rahastusta.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Hämmästyin aika suuresti, kun kuuntelin ed. Elon puheenvuoron, jossa hän kaipasi Euroopan unionille ulkopoliittisia kasvoja tarkoittaen ilmeisesti, että Euroopan unionin presidentti, jolla olisi ulkopoliittinen valta, pitäisi saada. Samalla hän kuitenkin hyvin ristiriitaisesti tähän haluunsa nähden ilmoitti, että tulee kuitenkin pitää kiinni kansallisesta ulkopoliitikasta eli mahdollisuudesta hoitaa kansallistakin ulkopoliitiikkaa. Nehän eivät mitenkään voi yhtä aikaa toteutua. (Ed. Elo: Elintärkeissä asioissa!) — Ulkopoliitiikka on usein valtioille elintärkeää politiikkaa.

Euroopan unioni on toki epäonnistunut lähes täydellisesti kaikissa ulkopoliittisissa hankkeissaan, sen tähden tietysti tällaiset halut ovat ymmärrettäviä. Toisaalta vastustan erittäin jyrkästi ja yksiselitteisesti sitä, että Euroopan unionille tällainen presidentti tai ulkoministeri, ulkopoliitiikan kasvot, hankittaisiin. Se johtaisi niin arveluttavalle ja mielestäni niin vaaralliselle tielle, että sille ei pidä mennä. Kunkin jäsenmaan on syytä pitää ulkopoliitiikka omissa käsissään, etsiä yhteisiä linjoja neuvottellen, mutta ei yhteistä ulkopoliitiikkaa pidä viedä eteenpäin. Se olisi liittovaltiokehitystä jälleen. Ilmeisesti sosialidemokraateilla on yli Euroopan tällainen tavoite, mutta mielestäni se on erittäin huonoa ja jyrkästi vastustettavaa politiikkaa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Lahtela kommentoi Saimaan kanava-asiaa. Toiteisin, että Saimaan kanava on saatavissa ajankäytökseen, väylät samoin, jäänmurto-ongelmat pystytään ratkaisemaan tässä yhteydessä. Nimenomaan Suomen ulkopoliitiikan ja myös talouspolitiikan pitäisi olla sen tyyppistä, että se rakentaa pitkällä tähtäimellä yhteistyön sellaisen arvovaruksen varaan, että Venäjän kanssa pystytään tekemään järkevää yhteistyötä.

Tähän liittyy myös se oletus, että Venäjällä tulevat asiat kehittymään siihen suuntaan, että ei aseteta kohtuuttomia maksuja, ei toimittu taloudellisesti epäviisaasti yhteistyötä haitaten jne. Itse uskon, että sellainen järki voittaa. Sitähän se hiljalleen on sielläkin tekemässä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi yleisistä teistä annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 240/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 ja 16 §, 24, 24 a — 24 c, 25, 25 a, 26, 26 a, 27, 27 a ja 28 § ja 3 luvun otsikko, 4 luvun otsikko, 43 § ja 6 luvun otsikko, 52 ja 52 a § ja 8 luvun otsikko, 61—79 § ja 9 luvun otsikko sekä 100, 105, 105 a, 106 ja 107 § ja 12 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 11/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 2/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain, osuuskuntalain 9 luvun, asunto-osakeyhtiölain 6 luvun, asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 8 luvun, avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 9 luvun ja säätiölain 11 §:n sekä kirjanpitolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 8/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 5/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 7 luvun 3 ja 4 § ja luvun otsikko, 9 luvun 12 § ja luvun otsikko, 11 luvun 2, 6, 8, 9, 9 a, 11 ja 14 § ja luvun otsikko, 12 luvun 3 b § ja luvun otsikko sekä 14 luvun 7 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 79, 79 a ja 79 b § ja 9 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 69 ja 71—73 § ja 6 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 55, 57 ja 58 § ja 8 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 9 luvun 1, 2 ja 4 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kuudennen lakiehdotuksen 11 § ja 2 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

seitsemännen lakiehdotuksen 1 luvun 1 § ja luvun otsikko, 2 luvun 9 § ja luvun otsikko, 3 luvun 7 § ja luvun otsikko, 5 luvun 17 § ja luvun otsikko, 6 luvun 5 ja 7 § ja luvun otsikko sekä 9 luvun 2 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Lakialoite laiksi kalastuslain 6 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 10/1998 vp (Mikko Elo /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Elo ansaitsee yleensäkin kiitoksen siitä, että hän on hyvin ajan hermolla. Muistan elävästi sen, kuinka hän kertoi, että hän päivässä lukee pari tuntia lehtiäkin, että hän pysyy ajan tasalla ja juuri siinä, mikä tätä yhteiskuntaa aivan erikoisesti kiinnostaa ja riivaa.

Asia, mikä kalastajia tällä hetkellä hyvin paljon Itämeren lahtien rannikoitten tuntumassa kiusaa ja riivaa, on kalastuslain 6 a §:n tulkinta. Siitä arvoisa ed. Elo on lakialoitteessa n:o 10 näiltä valtiopäiviltä esittänyt oman tulkintansa, joka on kuitenkin erilainen kuin se, mihin maa- ja metsätalousvaliokunta on tähdännyt aikoinaan tämän lakimuutoksen hyväksyessään ja siitä mietinnön kirjoittaessaan. Tämä formulointi 15—30 prosenttiin johtui kalastusvakuutukseen liittyvistä näkökohdista, eli se on se tausta, minä takia tällainen jouduttiin tekemään, niin että kaikki ne oikeudet ja velvollisuudet, mitkä näihin liittyvät, eivät ulotu niihin, jotka alle 15 prosenttia tuloistaan saavat kalastuksesta eli ovat sillä tavalla sivuammattikalastajia.

Arvoisa puhemies! Ehdotuksen perusteluissa — siteeraukset ovat tietysti aivan oikein, koska ne ovat suoraan 6 a §:stä — viitataan aivan oikeaan asiaan, nimittäin siihen, että koko kalastuksen luonne on perustavaa laatua olevalla tavalla muuttunut. Tässä aivan oikein viitataan siihen, että itse asiassa vain silakan, siihen lisäisin kilohailin, suurtehotroolareilla tapahtuva kalastus on todellista ammattikalastusta, joka on kannatettavaa toimintaa niin kauan kuin EU sallii rehukalan kalastamisen turkistarhoja varten. Kaikki muu on sellaista kuin tässä aivan oikein luonnehditaan. Se on sivuammattitoimeliaisuutta. Määrätkin ovat sinänsä oikeita. Tällaisia kalastajia on noin 2 000 kaiken kaikkiaan Pohjanlahden rannikolla mukaan lukien siis Selkämeren ja Perämeren rannikkoalue. Ongelma on todellinen.

Tähän liittyy sellainen kiusallinen piirre, että

tämän saman lainmuutoksen, johon ed. Elo aloitteessaan viittaa, on ylijohtaja Seppo Havu tulkinut samalla tavalla kuin ed. Elo ja tullut siihen tulokseen, että itse asiassa kaikki alle 15 prosenttia tuloistaan ansaitsevat sivuammattikalastajat pitää hävittää. Nyt tilanne sattuu olemaan niin kiusallinen, että tämä tulo normaalitylanteessa vaihtelee 10:stä 50 prosenttiin niin tulokittuna, kuin se on voimassa olevassa laissa.

Tämä tarkoittaa sitä, kun kalastustulon suhteellinen osuus riippuu hyvin monesta eri tekijästä — jos sairastuu, jos vaihtaa alusta, jos kalakannat karkaavat käsistä jnp. — että jos tätä 15 prosentin sääntöä noudatettaisiin orjallisesti, kohta meillä ei ole yhtään kalastajaa. Meillä olisi kaikki mahdolliset kalastajat poissa kalastajarekisteristä. Tällä tavalla aina, kun kalastaja vaikka sairastumisen tai investoinnin takia putoaa tämän rajan alapuolelle, hän menettää samalla kalastajalisenssinä ja yleisvedellä kalastusoikeytensä. Yhtäkkiä meillä olisi muutaman vuoden kuluttua tilanne, että meillä ei ole ainuttakaan ammattikalastajaa, ei ensimmäistäkään. Tämä kuulostaa jo aika hurjalta. Siinä suhteessa tässä täytyy tehdä jotakin.

Ed. Elo on lakialoitteensa 6 a §:n muotoilussa kuitenkin päättänyt ratkaisun, johon en voi yhtyä. Tämähän tarkoittaa suomeksi sitä, että pitäisi ansaita vähintään 45 000 markkaa eli valtioverotuksessa verotettavan tulon alaraja on 45 000 markkaa, ja se on tässä paljon. En voi yhtyä tähän ratkaisumalliin.

Arvoisa puhemies! Tänä päivänä, itse asiassa ensimmäisen kerran eilisiltana ja nyt vahvistetusti tänä aamuna, on sovittu valiokunnassa ministerin kanssa, että asetetaan työryhmä, joka laatii ehdotuksen siitä, kuinka tästä ongelmasta selvittäänsä selville vesille, koska tämä vaatii nyt todella voimakkaita ja nopeita toimenpiteitä. Muuten on ajauduttu täydellisesti ojasta allikkoon ammattikalastusasioissa.

Ed. Elo: Puhemies! Tunnistin ed. Pulliaisen puheenvuorossa kalastuksen hyvin tuntevan henkilön äänen ja olen kuullut oman alueeni kalastajilta, että ed. Pulliainen aktiivisesti ajaa Perämeren kalastajien etuja ja myös tuntee asiassällön erinomaisen hyvin. Minulla ei ole aivan näin vankkaa asiantuntemusta, mutta tämän verran olen pystynyt kuitenkin opiskelemaan kuin lakialoite pitää sisällään, ja tämä on, niin kuin ed. Pulliainen sanoi, todellinen huoli.

Lakialoitteen perusteluissa on todettu se huolenaihe, johon myös ed. Pulliainen viittasi, ja niin

kuin hän sanoi, kysymys on siitä, että niillä, jotka kalastajarekisteriin tulevat, on oikeus myös kalastusvakuutukseen. Tämähän on se oleellinen kysymys. Sen informaation mukaan, mikä minulla on — ja mielelläni kuulisin ed. Pulliaisen tai ed. Mannisen näkemyksen siitä, pitääkö se paikansa — kalastusvakuutusta käytetään kuitenkin aika paljon väärin ja sillä tavalla, että oikeastaan kalastajat arvioivat, koska kalastaja on oikeutettu kalastusvakuutukseen, ja näin valtion rahaa käytetään tähän järjestelmään.

Toivoisin, ed. Pulliainen, että kun asiaa maaja metsätalousvaliokunnassa käsitellään, että myös tähän puoleen kiinnitettäisiin huomiota, onko järjestelmä oikeudenmukainen. Ymmärrän niin, että aloite, joka on tullut minun alueeni kalastajien taholta, on nimenomaan lähtöisin siitä, että he kokevat, että kalastusvakuutusta käytetään väärin ja siihen pitäisi myös osa-aikakalastajilla olla oikeus.

Tämä on tarkoitettu keskustelualoitteeksi. Niin kuin ed. Pulliainen sanoi, tämä on erinomaisen vaikea asia, sitä on vaikea toteuttaa, ja voi olla, että 45 000 markan tuloraja on aivan liian korkea.

Joka tapauksessa totean myös sen, että joissakin EU-maissa, vaikka Italiassa, vaaditaan jopa kolme viidesosaa tuloista saatavan kalastuksesta ennen kuin tulkitaan ammattikalastajaksi. Ilmeisesti lähes kaikissa EU-maissa tulkinta, kuka on ammattikalastaja ja kuka ei, on tiukempi kuin Suomessa. Joka tapauksessa, niin kuin ed. Pulliainen totesi, minun huoleni on lähtenyt liikkeelle siitä kalastajien hulesta, että tällä määritelmällä, mikä meillä tällä hetkellä on, täältä loppuvat ammattikalastajat.

Puhemies! Minä toivon kuitenkin, että tämä lakialoite osaltaan myös saisi tätä keskustelua aikaan, vauhdittaisi ehkä vielä parempia esityksiä, jotka saataisiin eduskuntaan.

Ed. L a h t e l a : Herra puhemies! Tällä aloitteella, jos se näin toteutuisi, ammattikalastajat loppuvat ihan varmasti, koska tämä tuloraja on aika iso. Se johtuu juuri siitä, että vaihtelut ovat aika isot ja välttämättä kalastaja ei ole yhden eikä kahden ammatin ihminen, hän saa toimeentulonsa hyvin monesta lähteestä. Sen takia tässä pitäisi olla aika väljä suhtautuminen kuitenkin sillä tavalla, jotta kausivaihtelut taikka vuosi-vaihtelut voivat olla aika isot. Monet muut asiat voivat vaikuttaa siihen, jotta menettää ammattikalastajan statuksen. Sitä minä joskus valiokunnassa mietin, jotta millä tavalla tähän sitten pää-

see takaisin, jos menettää sen aseman. Pitää varmaan salaa pyytää katiskalla rannasta kaloja riittävän paljon, jotta voi todeta, miten paljon olen myynyt, ja sitten vasta voi saada takaisin sen oikeuden.

Kuten ed. Pulliainen puhujakorokkeelta totesi, tässä on hyvin iso ristiriita. Sen rajan pitäisi olla hyvin loiva ja juoheva sillä tavalla, ettei olisi isoja kynnyksiä, vaan voi jäädä vähän niin kuin lepäävään tilaan se ammattikalastaja, jos on sellaiset elämänolosuhteet tai tulee vaikka kalakato yks kaks. Sen takia tämän tyyppistä aloitetta, minkä ed. Elo on tehnyt, ei tällaisen voi hyväksyä, mutta sinällään tämä on hyvä keskustelun avaus. Niin kuin ed. Elo totesi, hän halusi nostaa tällä keskustelua. Me varmaan asiantuntijavaliokunnassa sitten ed. Pulliaisen opastuksella löydämme hyvät ohjeet tähän hommaan.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti kommenttina, vastauksena, tähän: Konsti, jolla voisi päästä, on se, että hankkii rannikkovesiltä yksityistä kalastusaluetta ja pidättäytyy sen vuoden aikana kokonaan elämästä ja tuloja hankkimasta. Katiskoilla pyytäisi kaloja ja ne ovat ainoat tulot. Sillä tavalla se tuloraja ylittyy. Mutta siinä on se heikko kohta, että jää eläminen väliin, ja se on kiusallinen yksityiskohta tässä ed. Lahtelan luonnehtimassa järjestelyssä.

Ed. Elolle kommenttina vain lyhyesti se, että tämä kalastusvakuutusasia joudutaan kokonaan miettimään tässä yhteydessä uudestaan. Koska tämä systeemi on karannut käsistä, tämä joudutaan tekemään kokonaan uudestaan. On tämän työryhmän tehtävä tehdä se pikaisesti.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tämä on lainsäädännöllä keinottelua tiettyjen henkilöryhmien saamiseksi tiettyjen etujen piiriin. Tällä ei ole mitään merkitystä sen enempää kalastuselinkeinon edistämisessä kuin myöskään kalansaaliin.

Ed. E l o : Puhemies! Aivan lyhyesti vielä. Oli miellyttävä kuulla se, mitä ed. Pulliainen sanoi, eli että kalastusvakuutukseen myös tullaan puutumaan.

Lopuksi, puhemies, viittaan lakialoitteen perusteluissa nykyisiin lohikiintiöihin. Tässä ilmeisesti myös ed. Pulliaisen ja puhujan intressit ovat vähän erilaiset. Olen tänään kuullut, että ministeri Huttu-Juntunen on pyytänyt lohikiintiöasian pöydälle. Minä toivon tämän työryhmän ehdotuksen mukaisesti Selkämerellä voitaisiin kalas-

taa huhtikuun aikana lohta, niin kuin nyt on esitetty, ja toivon, että tätä asiaa voisivat myös pohjoisen kansanedustajat tukea.

Ed. M a n n i n e n : Herra puhemies! On siinänsä tietysti myönteistä, että näihin asioihin kiinnitetään huomiota. Näkökanta tietysti hiukan riippuu siitä, missä päin rannikkoa vaalipiiri sijaitsee. Mutta on eräs asia, joka on syytä tässä yhteydessä tuoda esille ja joka ei mielestäni tässä aloitteessa näy. Tässä puhutaan vain ammattikalastaja-käsitteestä, mutta ei tuoda esille sitä, että sillä, että määritellään ammattikalastajaksi, on oleellinen merkitys henkilön kalastusoikeuksiin. Näin ollen pitäisi samanaikaisesti tarkastella sitä, jos tällainen muutos tehdään, mitä se käytännössä tarkoittaa kalastusoikeuksien suhteen ja sitä kautta siihen, millaisia saaliita tullaan nostamaan sen jälkeen merestä ja kestäkö meidän kalakantamme tällaista määritelmän muutosta. Näin ollen tarvittaisiin hyvin paljon erilaista asiantuntemusta, jota esimerkiksi ed. Pulliainen edustaa, jotta voitaisiin ottaa lopullista kantaa siihen, voidaanko tämän tyyppisiä muutoksia tehdä. Minun asiantuntemukseni ei siihen kyllä riitä, mutta tämän ongelman kuitenkin haluan tuoda esiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

6) Lakialoite kansanedustajien palkkiota koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu

Lakialoite 11/1998 vp (Mikko Elo /sd ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Sarjassa ponnekkaan ed. Elon runsaita lakialoitteita on nyt vuorossa n:o 11 näiltä valtiopäiviltä.

Tämä asia on mielenkiintoinen monessakin mielessä. Tämähän on semmoinen niin kuin täydellinen antautuminen ensinnäkin siitä, että eduskunta on täysin kykenemätön, niin kuin hänen mukaansa Ruotsin valtiopäivätkin on ollut

täysin kykenemätön instituutio, päättämään kansanedustajien palkoista ja kulukorvauksista. Sen takia pitää luoda ihan erillinen palkkiolautakunta, joka arvioi, minkä väärttiä hommaa täällä tehdään ja mitkä ovat ne oikeudenmukaiset veronmaksajien piikkiin kuuluvat kustannukset, jotka pitää korvata.

Tämän asian taustallahan on ylipäättään kielämättä epäonnistunut yritys. Oliko se vuoden 87 eduskunta, joka sitä yritti. Oli niin sanottu Vihmolan työryhmä, jossa olin jäsenenä, joka kävi voimassa olevan järjestelmän erittäin perusteellisesti läpi ja sai laadittua mielestäni suhteellisen hyvän uudistusesityksen. Mutta silloin kun siihen työhön lähdettiin, tuli tehdyksi yksi pieni virhe. Silloin edellytettiin yksimielisyyttä tältä isolta salilta. Silloin yksi ainut kansanedustaja, jonka nimeä en nyt viitsi ryhtyä mainostamaan, veto-oikeudellaan, tässä mielessä veto-oikeudellaan, pilasi hyvän yrityksen, ja niin se meni kiville sitten. Minua on keljuttanut siitä 80-luvun päivästä lähtien, että näin pääsi tapahtumaan, koska olisipa monta lööppiä jäänyt Ilta-Sanomilta ja Iltalehdeltä väliin ja pitänyt keksiä muita lööppejä, jos esitys olisi silloin saatu vietyä eduskunnassa läpi.

Joka tapauksessa mielestäni nykytilanteelle tulisi tehdä jotakin ja miettiä koko järjestelmää sellaiseksi, että se ottaa huomioon työn vaativuuden ja myös oikeat tästä toimeliaisuudesta johtuvat ylimääräiset kustannukset. Olen ed. Elon kanssa eri mieltä siitä, tarvitaanko tähän eduskunnan ulkopuolista apua. Mehän olemme olleet jossain määrin kykenemättömiä joidenkin ratkaisujen suvereeniin suorittamiseen, niin kuin mainitsemani esimerkki tämän asian tiimoilta 80-luvulta indikoi. Mutta kyllä minä kuitenkin luotan eduskuntaan niin paljon, että se pystyy tämän asian sisäisesti hoitamaan eikä tähän ulkopuolisia apuvoimia tarvita.

Ed. E l o : Puhemies! Jälleen kerran ed. Pulliainen käytti hyvän valaisevan puheenvuoron kertoen tätä taustaa, joten minulla ei ole kovin paljon lisättävää. Minulla on suurin piirtein sama mielikuva, että kysymys oli vuodesta 1987, ainakin sinä vuonna valitusta eduskunnasta.

Asia valmisteltiin todella hyvin. Sitä oli perusteellisesti valmisteltu, ja sitten se eduskuntaryhmissä kaatui. Se olisi ollut paljon parempi järjestelmä kuin nykyinen. Kun nykyjärjestelmän heikkouksia katsoo, niin erityisesti, mihin ed. Pulliainen viittasi, lööppeihin tulee meidän kulukorvauksistamme. Aivan kohtuuttomana suo-

raan sanoen pidän esimerkiksi helsinkiläisten kulukorvausjärjestelmää. Minä en ole yhtään kateellinen, mutta kun tavallinen ihminen, joka on itse esimerkiksi helsinkiläinen, saa tietää, että kansanedustaja saa 3 500—4 000, mitä saakin, kulukorvausta, minä en tarkkaan tiedä, ja hänellä ei ole minkäänlaisia ylimääräisiä menoja, niin kyllähän katsotaan, että se on veronkiertoa. Tässä suhteessa mielestäni eduskunnan pitää tehdä, niin kuin ed. Pulliainen sanoi, jotain tässä asiassa.

Ed. Pulliainen, toteaisin kyllä, että minun näkemykseni on aika pessimistinen sen suhteen, että eduskunta koskaan pystyisi päättämään järjestelmän muuttamisesta, kun tämä on juuttunut paikalleen yli kymmenen vuoden ajan. Aina tulee joitakin, joitten mielestä kansanedustajan palkkaa esimerkiksi voitaisiin laskea. Muistan, että vaalikauden alussa oli esimerkiksi ed. Tiusanen allekirjoittamassa jonkin kyselyn tai lakialoitteen, jossa ehdotettiin kansanedustajan palkan laskemista jne. Sovun löytäminen tässä porukassa on erittäin vaikeata, koska tämä on tietysti erittäin herkkä poliittinen kysymys. Enkä minä esimerkiksi ole nyt ehdottamassa, puhemies, ja haluan sen pöytäkirjaan merkittäväksi, kansanedustajille palkankorotusta. Sanon, että jonkin ulkopuolisen elimen olisi helpompi arvioida sitä työtä, jota me teemme.

Olen monta kertaa sanonut, että vaikka me suomalaiset emme kamalan paljoa arvosta läntistä naapurimaatamme, monessa käytännössä ruotsalaiset ovat meitä edellä, muun muassa tässä. Olen sitä mieltä, että on hygieenisempää, että ulkopuoliset päättävät meidän palkoistamme. Palkkiolautakuntaan kuuluu Ruotsissa kolme jäsentä, ja muistaakseni eduskunnan hallintojohtaja on siinä sihteerinä. He ovat arvostettuja kansalaisia ja arvioivat, mikä on kansanedustajan palkka. Minulla on ihan suoraan sanoen se mielikuva, että ruotsalaisten palkka ei ole kovinkaan paljon korkeampi kuin meidän palkkamme. Kysymys ei ole siitä, että esittäisin tässä suoranaisia palkankorotuksia, vaan siitä, että joku katsoisi nyt tämän järjestelmän läpi. Mielestäni sen täytyisi tapahtua aina sillä tavalla, että palkkiolautakunta asetetaan vaalikauden alussa ja se istuu koko vaalikauden ja tekee omia esityksiään verraten muitten maitten järjestelmään ja palkkaukseen jne.

Puhemies! Lopuksi vielä haluaisin sanoa, että Virossa on tällä viikolla ollut hyvin mielenkiintoinen esitys, joka on mennyt muistaakseni parlamentin valiokuntaan asti. Äänet ovat menneet

tasen. Siellä ehdotettiin, että joka kerta, kun on luvatta poissa, 4 prosenttia pois palkasta. Puhemies! Tämä on nyt vähän leikkisä esitys, jonka nyt sanon, mutta en ihan sulkisi pois sitä, että Suomessakin voitaisiin tämän laatuista järjestelmää harkita tai esimerkiksi sitä, että palkkausjärjestelmää kehitettäisiin niin, että se kiihottaisi edustajia olemaan esimerkiksi valiokunnassa. Aina, kun on poissa valiokunnasta, menee jotakin, tai aina, kun menee valiokuntaan, saa jonkin palkkion, jotakin tällaista. Ehkä tämä ei mitään optiojärjestelmää ole, mutta kuitenkin palkittaisiin siitä, että osallistutaan aktiivisesti eduskunnan työhön.

Joka tapauksessa, puhemies, perusideani on se, että palkkiolautakunta olisi parempi päättämään tästä kuin me.

Ed. T i u s a n e n : Herra puhemies! Ed. Elo on tehnyt sillä tavalla ihan hyvän aloitteen, että varmaan objektiivista arviointia kansanedustajan palkkiolainsäädäntöön tarvitaan. Hän viittasi pari vuotta sitten tekemääni lakialoitteeseen, jossa lähdin siitä, kuten kahdeksan muutakin kansanedustajaa, että eduskunta itse voisi pudottaa kansanedustajien palkkiota vapaaehtoisesti symbolisella 1 000 markalla, jotta se olisi viesti niille suomalaisille, jotka elävät työttömyyden, heikentyneiden toimeentulomahdollisuuksien keskellä. Tämä oli vaalikauden alussa, ja silloin tilanne oli vaikea, mutta ei se ole helppo nykyään. Mutta niin kuin sanoin ja niin kuin ed. Kekkonenkin vieressä toteaa, eihän 1 000 markkaa mikään iso raha ole eikä sillä asioita voida muuttaa, mutta se olisi ollut symbolinen ele, ihmisille viesti siitä, että todella osallistutaan edes vähäiselläkin määrällä yhteiseen hätään. Tämä oli aloitteen ajatus. Mutta mielestäni tekemänne esitys, ed. Elo, on ihan järkevä; en siitä halua pahaa sanaa.

Ed. N u r m i : Herra puhemies! Yksi varteenotettava mahdollisuus määritellä kansanedustajan palkkausta ja kulukorvausta on kyseinen lakialoite kansanedustajien palkkiota koskevaksi lainsäädännöksi. Uskon, että jos meidän työstä saamamme palkkaus olisi verotettavaa tuloa, saisimme tänne hyviä kansanedustajia. Saattaa myös olla, että kansanedustajien arvostus nousisi, kun tarkistettaisiin veronalainen tulomme. Lisäksi verotettavista tuloista, siis tehdystä työstä, karttuisi myös eläkettä.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Taisi olla viime viikolla, kun käsiteltiin kansan-

edustajien erottamista ed. Laxin aloitteen pohjalta — alioikeus voisi erottaa kansanedustajan. Nyt on ed. Elo esittämässä, että eduskunnan ulkopuolinen elin määritteli kansanedustajan palkan. On mielenkiintoista verrata näitä aloitteita. Kumpakaan en pidä oikein hyvänä. Kyllä minusta eduskunnan pitää olla itse vastuullinen näissäkin asioissa ja vaaleissa kantaa vastuu omista päätöksistään tältäkin osin. Nykyinen palkkausjärjestelmä ei ole hyvä eikä kunnossa. Uudistusta se tarvitsisi, mutta uudistus pitää rohjeta tehdä eduskunnassa.

Auki jäi kysymys, minkälaisia henkilöitä tosiasiassa Ruotsin lautakunnan jäsenet ovat. Ehkä ed. Elosen tietää. Toisaalta kansanedustajan työn arvostus on ehkä vähän siitäkkin kiinni, että meistä ei ole kukaan tai hyvin harva on kotikunnassaan niin sanottu äyrikuningas. Ei ole, kyllä siellä ollaan aika paljon häntäpäässä. Tämä johtuu palkkausjärjestelmästä, siitä että kulukorvauksen osuus on varsin suuri. Ei meidän tietysti tarvitsekaan olla mitään äyrikuninkaita, mutta tosiasiassa ihmiset ihmettelevät, miten äyrimäärä — vanhasta äyrimäärästä puhun edelleen — on niinkin alhainen kuin on. Arvellaan, että jotenkin muualta tulee se raha, todellinen palkka, ja nyt se tulee kulukorvauksina aika suuresti. Yhdyn siihen, että esimerkiksi helsinkiläisten osalta, joilla on kaikki palvelut tässä talossa ja asuminen lähellä, tämä järjestelmä ei ole kovin läpinäkyvä.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! En oikein ymmärrä kateutta helsinkiläisiä kohtaan. Hehän saavat kai vähemmän kulukorvausta kuin me, koska heillä on asunto täällä. Minä en ymmärrä, mitä kadehtimista heitä kohtaan on.

Mitä itse asiaan tulee, niin eihän eduskunta pysty omista palkoistaan päättämään. Ainoa mahdollisuus saattaisi olla ensimmäisen vuoden aikana, kun tänne tullaan nelivuotiskaudeksi. Ihmiset unohtaisivat ne konnamaisuudet, mitä täällä on tehty omien palkkojen korottamiseksi. Se olisi ainoa mahdollisuus. Mutta kun lähestytään vaaleja, niin tähän on sellainen nuoleskeluammatti, että eihän tule kysymyksen kään, että täällä palkkoja voisi nostaa. Eikä se ole sopivaakaan, että me itse päätämme palkoistamme. Kyllä sen pitäisi olla sivullinen instituutio, joka palkoista päättää. Siinä mielessä tämä on erinomaisen hyvä aloituspohja.

Se pitäisi viedä niin pitkälle, että se veisi populismin pois, jonka mukaisesti oman ryhmänikin taholta jossakin vaiheessa ehdotettiin ja erityisesti SMP:n aikana ehdotettiin kansanedustajan

palkkojen alentamista sen takia, että saatiin paikalliseen lehteen, että edustaja se ja se oli näin ilmiantanut asiaa ja ilmинеerannut ja nyt asettuu uudelleen kansan valittavaksi ehdokkaaksi. Minä olen nähnyt aina punaista tällaisissa asioissa ja tulen näkemäänkin. Asiasta täytyisi viedä tällaiset mahdollisuudet pois, siis koko systeemi ulkopuolelle muiden ratkaistavaksi eikä eduskunnan itsensä.

Ed. Elo: Puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla ed. Aittoniemen puheenvuoro, joka tuki aloitetta, koska aloite on lähtenyt täydestä sydäimestäni ja minä olen hyvin pitkälle sitä mieltä, että tällä järjestelmällä, mikä meillä nyt on, asiaa ei saada kuntoon.

Joskus vaalien aikaan tosiaan tuntuu siltä, että ainakin vasemmistopuolueissa ilmaiseksi olisi tulossa ihmisiä tänne. He maksaisivat siitä, kun he tulisivat eduskuntaan. Tosin en ole aivan varma, että se linja kestäisi enää täällä eduskuntatyön aikana.

Olen ed. Nurmen kanssa samaa mieltä. Jos esimerkiksi ajatellaan palkkausjärjestelmää ja sen korjaamista, niin aivan varmasti eduskunnan arvostuskin liittyy tähän. Kansanedustajan työtä arvostetaan aika paljon myös sen mukaan, minkälaista palkkaa siitä maksetaan, ja myös sen mukaan, minkälainen se järjestelmä on — täällä on puhuttu läpinäkyvyydestä — onko se riittävän avoin.

Ed. Aittoniemi, minulla on kyseisten henkilöiden nimet Ruotsista ne ovat nyt huoneessa valittavasti. Siellä on hovioikeuden entinen presidentti ja tämäntapaisia korkean yhteiskunnallisen aseman omaavia tai omanneita ihmisiä.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on todettava, että ed. Elo on rohkeasti ottanut tämän asian keskusteluun. Tämä aihepiiri ei luultavasti kaikkia kansanedustajia näin vaalienalusvuonna ilmeisesti rohkaise ottamaan asiaa esiin. Toteaisin vain, että kaikessa palkkaukseen liittyvässä perusteluna tulee olla, että tehdystä työstä sen laadusta ja määrästä riippuen maksetaan palkka. Kansanedustajat itse tietävät parhaiten tämän työn määrän. Tämän lyhyen kokemuksen perusteella, jonka itse olen voinut täällä saada, ja verratessani sitä aikaisempiin töihini voin todeta, että aika helppoa on tehdä johtopäätös siitä, että tämän työn palkallinen arvostus ei ole sillä kohdalla, jolle se kuuluisi.

Erityisesti olen uutena edustajana ihmetellyt sitä, että eduskunta ei ole rohjennut, se olisi kyllä

kyennyt, esimerkiksi puhemiesten työmäärään liittyvää palkkausta järjestämään, tai kansliatoimikunta, mille se asia sitten kuuluukin. Samoin suurien valiokuntien puheenjohtajien työmäärä on huomattavasti isompi kuin muiden. Tarkoitin sitä, että myös vastuu liittyy näihin asioihin.

Eräs yksityiskohta on luonnollisesti se, että työstä aiheutuvat kulut kuuluvat korvattaviin. Tältä osin olemme vielä keskeneräisessä järjestelmässä esimerkiksi käsipuhelimiemme osalta. Kuukausittainen kulu matkapuhelimista on noin 850—1 500 markkaa kuukaudessa.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Kun ed. Aittoniemen kanssa keskustelemme vaikkapa pohjoisesta ulottuvuudesta, yleensä emme kohtaa toisiamme. Mutta havaitsin kyllä ilolla, että tavattoman tervejärkisesti ed. Aittoniemi muisteli SMP:tä ja SMP:n suhtautumista kansanedustajien palkkoihin. Minun on vain hiukan hymyillen nyt todettava, että kun SMP:tä ei enää ole, tämä ajattelutapa, jota ed. Aittoniemi nerokkaasti kuvasi — että saa paikkakunnan lehteen pikku-uutisen — on siirtynyt vasemmistoliittoon. Tämä on hyvin mielenkiintoinen siirtymä poliittisella kartalla tällaisista asioista puhuttaessa.

Mutta sitten toinen seikka. Ed. Kankaanniemen maailmankatsomusta kyllä hiukan ihmettelen, kun hän antoi ymmärtää, että kansanedustajan arvostus kotipaikkakunnalla ei varmaan-kaan voi olla kovin korkea, kun emme ole äyrinkuninkaita. Se on kyllä merkillinen ajatus, ja jotain kummallista demokratiamielessä semmoisessa ajattelutavassa on.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Todellakin ed. Kankaanniemelle: Kun yliopiston proffan hommasta tähän siirryin, niin bruttopalkka laski tasan 7 000 markkaa. Jos oli joku kuningas siellä, niin vähemmän kuningas täällä.

Itse varsinaiseen asiaan toteaisin sen, että ei tämän niin kovin vaikeaa pitäisi olla. Meillähän on Vihmolän toimikunnan mietintö. Siinä on erittäin konkreettinen ehdotus. Sen voisi aktivoida vaikka huomispäivänä. Jos ed. Aittoniemen ilmeisesti aivan oikea hevospsykologia tässä on paikallaan, niin kun vuoden kuluttua on eduskunta valittu, se ensimmäisenä tehtävänänsä tasan vuoden kuluttua, kun on saatu puhemiehet valittua, ottaa Vihmolän komitean ehdotuksen ja sitten se räpsäytetään. Ne, jotka täällä silloin ovat, räpsäyttävät sen menemään läpi ja se on lepäämässä neljä vuotta ja tulee voimaan seura-

van eduskunnan aikana. Ehkä se onnistuisi eduskunnalta sillä tavalla.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Eduskunnan kuuluisaan Internetiin haluaisin korjata sen, mihin ed. Kekkonen viittasi puhuessaan vasemmistoliitosta. Tietysti se koskee minua ja äskeistä puheenvuoroa siitä, että eduskunta vapaaehtoisesti 1 000 markalla palkkiotaan pientää symbolisena eleenä. Se oli vakavasti tehty esitys, ei sen takia, että paikallislehteen saataisiin siitä uutinen, vaan ihan muista syistä.

Mutta haluaisin vielä kysyä, onko vain sellainen työ arvostettua, josta maksetaan paljon, ja onko työn arvo laskettavissa sen mukaan, saako siitä enemmän vai vähemmän palkkaa. Mehän tiedämme, että on nytkin liikkeellä kaikenlaisia konsultteja, jotka saavat todella suuria summia puhuessaan, tehdessään erilaisia asioita. Joku soittaa viulua, ja mitä vähemmän vaatetta päällä, sitä isompi palkka.

Mutta se, että kulukorvaukset pantaisiin normaaliksi palkaksi, verolliseksi tuloksi, on toinen asia. Ensimmäisen kauden kansanedustajien, esimerkiksi Kotkasta olevan kansanedustajan, bruttopalkka, jos se olisi veronalaista tuloa kulukorvauksineen, on noin 32 000 markkaa kuukaudessa. Näin ollen kysymys silloin ei ole enää pienestä palkasta myöskään bruttosummana. Halusin nämä asiat tuoda tässä keskusteluun.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa herra puhemies! Kun ed. Kekkonen totesi vasemmistoliiton perineen SMP:n vanhan tyylin, se oli mielestäni vähintään ikävä heitto. Minä luulen, että tässä salissa on paljon kyläpoliitikkoja, jotka tekevät tätä työtä ihan riippumatta puoluekartan väristä. Ihmettelen kyllä sitä, että sosialidemokraattisella puolueella nyt hallitusta vetävänä puolueena ei ole ollut sen vertaa vastuuta ja kykyä ja tahtoa, että se olisi pannut esimerkiksi tämän palkkauskasian kuntoon. Ammattiyhdistysliikkeessä kyllä esiinnyttäin suurella äänellä ja vakavina ja rinnastetaan palkkoja. Otetaan jokin kunnan ammatti, johon rinnastettaisiin, niin ehkä kansanedustajan ammattiakin tai tehtävää voisi arvostaa. Esimerkiksi paperikoneen hoitajan tai vastaavan palkka saattaisi olla aika kohtuullinen. Jos vielä työajatin sovitettaisiin mukavammin, niin ehkä tämä olisi ihan mukavaa hommaa.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Tällä keskustelulla on ainakin se merkitys, että tulee kirjattua

nämä asiat: Kansanedustajien osalta työn pitäisi olla jossakin suhteessa myös tämän talon virkamiesten työhön ja siitä maksettaviin korvauksiin. Toisaalta on se epäoikeudenmukaisuus, joka liittyy palvelulisajärjestelmään. Täällä toimiessamme aloitamme nollasta. Jos olemme valtion palveluksessa muualla täysillä palvelulisillä, se ei kerry tänne päin, mutta toisinpäin se siis toimii.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa herra puhemies! Kieltämättä eduskunnan palkkausjärjestelmä on hiukan erikoinen ja vaatisi tässä suhteessa varmasti remonttia. Mutta toisaalta voi todeta, että kyllä tämä työpaikkanakin on aika erikoinen. Harvalla työpaikalla työntekijä maksaa itse postimaksut tai maksaa osan työpuheluista tai omin kustannuksin kulkee työmatkoilla, joita maakunnassa olevat matkat ihan selvästi ovat. Tässä mielessä voi sanoa, että jos ja kun palkkausjärjestelmää toivottavasti muutetaan, niin siinä yhteydessä tietysti muutkin asiat täytyisi panna asianmukaiselle tolalle ja myös työstä aiheutuvat kulut pitää olla oikeus vähentää verotuksessa, jos palkkaus on kokonaan veronalaista.

Tietysti olisi järkevää ja tarkoituksenmukaista, että palkka olisi palkka ja verotuksessa saisi vähentää asianmukaiset kulut, jotka aiheutuvat siitä, että on hankkinut tämän työpaikan. Vielä vaalikulut huomioon ottaen monelle edustajalle työpaikan hankkiminen on aika kallistakin. Tämän vuoksi kokonaisuutena varmasti olisi järkevää uudistaa palkkausjärjestelmää.

Mitä tulee palkan määrään, siinä olen ainakin itse hävinnyt, mutta vapaaehtoisesti olen tietysti tänne pyrkinyt enkä valita siinä mielessä kyllä asiaa. Ilmoitin vaalien edellä, että en kannata kansanedustajan palkan alentamista. Sen vuoksi en kannata myöskään nyt edessä olevien vaalien edellä sitä.

Ed. E l o : Puhemies! Kun ed. Saarnio totesi, että sosialidemokraatit olisivat voineet ottaa tämän kysymyksen hallitusksymyksenä, kyllä minä, ed. Saarnio, olen sitä mieltä, että tämä ei ole hallituksen asia, tämä on eduskunnan käsisä. Toivon, että nämä puheenvuorot, jotka siihen liittyvät, nyt noteerataan.

Mitä tulee ed. Tiusasen puheenvuoroon siitä, että 1 000 markan alennus olisi symbolinen, niin jos oikein muistan, ed. Tiusanen, siinä oli muutamia lääkäreitä allekirjoittamassa. Teillä ilmeisesti on 1 000 markkaa tunnin palkka, se siitä symbolista. Meillä toisilla ehkä menee sen ansaitsemiseen vähän enemmän aikaa.

Minun mielestäni tässä on kaksi tapaa, ed. Pulliaisen mainitsema Vihmolan komitean miennön uudelleen esille ottaminen, niin kuin ed. Pulliainen sanoi, vaalikauden alussa. Se tulisi vasta seuraavan vaalikauden alussa voimaan, joten siihenkin menee tästä lähtien vielä viisi vuotta. Tai sitten tosiaan perustetaan palkkiolautakunta, jota nyt tässä esitän. Molemmat ovat käyttökelpoisia teitä. Uskon, että tämän istunnon kauttakkin välittyy, ainakin varapuhemiehen kautta se, että eduskunnan johto tähän asiaan tarttuu.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Minäkin peräänkuulutin edellisellä puheenvuorollani nimenomaan läpinäkyvyyttä siinä suhteessa, että palkka maksettaisiin palkkana ja siitä saisi vähentää niin kännykkälaskut kuin muutkin työstä aiheutuvat kustannukset ihan rehellisesti niin kuin tavallinen kansakin tekee. Tätä kautta voisi olla myös kansalaisilla, kuntalaisilla, tiedossa, mikä kansanedustajan palkka on, ja ehkä maksaisimme veroja kotikuntaankin vähän runsaammin, olisi tietynlaista aluepolitiikkaa sekin. Näin todellakin olisi läpinäkyvyys turvattavissa. Ei tietystikään ole itsetarkoitus, että äyrimäärä on suuri, vaan rehellisyys, avoimuus ja läpinäkyvyys.

Vaalikulujen osalta totean, että kyllä taitaa olla aikamoinen joukko rannalle jääneitä, jotka myös maksavat vaalikuluja koko vaalikauden ajan, vaikkeivät saakaan kansanedustajan palkkaa ja kulukorvausta. Ehkä ei heitä kohtaan ole ihan oikein, jos vaalikuluja ruvetaan maksamaan eduskunnan toimesta.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Elolle haluaisin todeta sen, että tämä 1 000 markkaa ei ole varmaankaan lääkäreiden tuntipalkan vertainen taikka päiväpalkkanaan vertainen summa.

Haluaisin todeta vielä kerran sen asian, että kun mitataan työn arvokkuutta rahassa, niin suinkaan näin ei ole, ja uskon, että varsin monet meistä täällä mukana olevat tekevät tätä työtä laskematta ollenkaan tunnin hintaa, vaan ikään kuin kutsumuksesta, eettisistä syistä jne.

Haluaisin vielä tuoda rahan ja työn arvon sillä tavalla esiin, että kun omassa työssäni kirurgian osastonlääkärinä leikkasin kello yksi yöllä umpisuolen, sain siitä 25 markkaa puhtaan kätteen. Pidin sitä työtä erittäin arvokkaana ja tein sitä hyvin mielelläni enkä katso, että olin alipalkattu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 21/1998 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21.47.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio